
Ženski Svet

Letnik VI.

Maj 1928.

Številka 5.

VSEBINA 5. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE. — MARKO VOVČOK. — MARIJA EVGENIJA MARKOVIČ. (Marica Bartolova.)	Sl. 129
REFLEKSIJA V MLADEM JUTRU. — Pesem. — (Mirko Kunčič.)	„ 131
JUNAKINJA ZVESTOBE. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva.)	„ 132
VRNI SE. — Pesem. — (Miran Jarc)	„ 138
PERGAMENTI. — Nadaljevanje. — (Jela Spiridonović-Savičeva — K. Kocjančič)	„ 105
HORPINA. (Marko Vovčok - Marica Bartolova.)	„ 144
ŽENA I BRAK. (Drago Gervais.)	„ 147
MISLI O MODERNI VZGOJI. (Ž. in V. Razingar.)	„ 149
MAJ. — Pesem. — (Ksaver Meško.)	„ 153
S PEVSKEGA POTA. (Pavla Lovštolova.)	„ 153
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — Iz naše skrinje. — O lepem vedenju. Str. 156, 157, 158, 159, 160. Ročna dela.	

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64
(s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino
je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in glavna uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/I

Pošine pošiljajte naslovili na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta
centrale, Casella postale 384. - Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Trstu
Za konsorcij odgovorna Milka Martelančeva.

Tiska tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi šte. 23

**Prosimo cenj. naročnice,
da plačajo vsaj četrtlet-
no naročnino naprej!!!**

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

Marko Vovčok. (Marija Evgenija Markovič.)

Ko sem slučajno vzela v roke Narodne pripovedke Marka Vovčka, pseudonim, pod katerim je pisala maloruska pisateljica Marija Markovička, nisem niti slutila, da bom o nji poročala v «Ženskem svetu». Toda njene Narodne pripovedke so mi segle tako globoko v dušo, tako me ganile, da so mi same tako rekoč potisnile pero v roke, da predstavim čitateljicam «Ženskega sveta» to izredno malorusko pisateljico.

Njene pripovedke prikazujejo po večini žalostno robsko kmetsko življenje, le par povesti je svetlih in solnčnih, kjer so ljudje veseli in srečni. Res se je v drugi polovici prejšnjega stoletja začelo svitati tudi v Rusiji, da se je začel kmet zavedati in osvobojevati, da ni bil več oni brezpravni suženj prejšnjih časov, a v letih, ko je pisala Markovička svoje povesti, je bil ruski kmet še povsem brezpraven in z njim je plemstvo ravnalo huje nego s svojo živino. Vsi ruski pisatelji one dobe so v svojih romanih in povestih predstavljali javnosti na razne načine trpljenje in temo, v kateri je živel ruski kmet; žal, da so bili vsi opomini ruskih veleumov dolgo, dolgo brezuspešni. Nehote se ob pripovedkah Marije Markovičke predočijo čitatelju sedanji dogodki v Rusiji, da si mora reči: Strašno je bilo trpljenje siromakov, suženjskih kmetov, in strašen je bil na brezpravne mužike pritisk in bič ruskega plemstva, a prav tako strašen je sedanji odpor proti potomcem nekdanjih tlačiteljev.

Marija Markovička je pričela svoje slovstveno delovanje okoli l. 1856. Velika književna vrednost njenih pripovedk je v tem, da ona pripoveduje priprosto v jeziku in bogatih prispodobah maloruskega naroda, da sama ne sili nikdar v ospredje in da nikdar ne moralizuje.

Svoje povesti je poslala Kulišu*), ki jih je sprejel z največjim veseljem ter jih izdal v Petrogradu l. 1858. O književni vrednosti teh povesti je napisal Kuliš med drugim:

«Te pripovedke imajo veliko književno vrednost, ker predstavljajo naše seljake take, kakoršni so v resnici, a ne takšne, kakoršne jih mi navadno gledamo površno, ampak kakor se gledajo oni sami. To niso izmišljotine za zabavo brezdelnih ljudi, to je živa etnografija, v katero je prodrla pisateljica

*) Kuliš, prvak in Nestor maloruskih književnikov, je bil plodovit in mnogostranski pisatelj, velik etnograf, ostroumen kritik in zgodovinar.

z zdravim razumom in s toplim srcem. Ona ne objavlja svojih misli, ne žaluje nad narodom s svojo dušo; ona stoji v ozadju, v njenih spisih govori narod sam z lica v lice.»

O književni vrednosti pripovedk Marije Markovičke je dal najboljši dokaz sam slavnoznani ruski pisatelj Ivan Turgenjev, ki jih je prevedel na velikoruski jezik. Njene povesti so prevedene tudi na francoski, nemški, poljski, a dr. Avgust Harambašič jih je prevedel na hrvatski jezik.

Pisatelj in kritik Mihael Dragomanov je svoj čas pisal, da je Marija Markovička, ki je povsem zvesto opisala nesrečno življenje ukrajinskega kmeta, s tem delovala jako povoljno na končni rešitvi kmetškega vprašanja. Prav zato ni imela nobena maloruska knjiga takega uspeha, kakoršnega so imele Narodne pripovedke Marije Markovičke. Povesti so pa tudi izšle ob najugodnejšem času, ob času, ko so se vse misli vrtele le okoli siromašnih trpinov, kmetov-seljakov. Poleg tega, piše Dragomanov, ni bilo niti prej niti pozneje nobene maloruske knjige tako globoke po idejah in tako verne po resnici.

Ljudje, katere je opisovala Marija Markovička, so trpeli vsled tega, ker so se rodili, živeli in umirali v robstvu, dasi so bili poštenega srca in čiste duše.

Hrvatska Matica je izdala Narodne pripovedke l. 1899. v prevodu dra. Avgusta Harambašiča.

Najpečje njeno delo je «Institutka», katere pa Harambašič ni prevel. Prevajalec pravi v predgovoru, da je Markovička opisala tip robinje kmetške deklice, služke v plemiških dvorih v svojih pripovedkah: Odarki, Horpini, Malopridnici, in iz vseh teh nesrečnic je potem zložila svojo «Institutko», katero je posvetila maloruskemu pesniku Tarasu Ševčenku in katero je Ivan Turgenjev takoj prevedel na velikoruski jezik. Jako laskavo sta ocenila to povest Kuliš in Taras Ševčenko. Ta je celo vzporejal Markovičko s francosko pisateljico George Sandovo ter dejal v svojem navdušenju, da bi ne mogla Sandova biti Markovički niti kuharica. Seveda je bilo to preveč in pretirano, dasi je «Institutka» res bogata po lepoti in književni vrednosti.

Koncem svojega predgovora piše Avgust Harambašič sledeče: «Dasi so v Rusiji prilično ponehale one tužne kmetške razmere, katere je opisoval Marko Vovčok tako divno, bo hrvatsko občinstvo brez dvoma rado čitalo to knjigo, da spozna težko življenje, koje je še pred kratkim živelo nam tako sorodno pleme, ki govori ljubki in milodoneči jezik, ki je hrvatskemu izmed vseh severoslovanskih najbolj podoben. Razven pesniškega čara in umetniške krasote bodo zanimale te pripovedke naše čitatelje še zato, ker so vladali slični kmetški odnošaji tudi pri nas do l. 1848. Žal, da nismo imeli mi Hrvati Marka Vovčka, ki bi nam jih opisal in otel pozabljenju, da bi se tešili otroci in unuki, da jim je vendar bolje, nego je bilo njihovim prednikom.»

Reinholdt odpravlja v svoji debeli knjigi «Geschichte der russischen Literatur» Markovičko s petnajstimi vrsticami, vendar pravi med drugim: «Eine Sonderstellung nimmt die unter dem Namen Marko Vovčok bekannte kleinrussische Schriftstellerin ein, deren ukrainische Erzählungen von Turgeniew ins Grössrussische übersetzt sind.»

* * *

Marija Markovička, rojena Marija Aleksandrovna Velinskaja, se je rodila v Moskvi. Omelijan Ogonovski, ki je napisal obširno Istorijo ruskoj literaturi, ne govori mnogo o življenju Marije Markovičke, ne omenja niti letnice njenega rojstva. Ostala je kmalu sirota in je živela pri teti v Orli, kamor je l. 1847. došel v prognanstvo Opanas Markovič, ki se je zaljubil v Marijo Aleksandrovno in se z njo poročil.

Od svojega moža se je Markovička naučila maloruski in se je od svojega moža tudi navzela ljubezni do Ukrajine ter pričela pisati v maloruskem jeziku, ko je preštudirala narod in njegovo bedo.

Ko je bivala s svojim možem v Petrogradu, je bilo na njenem domu shajališče vseh Malorusov, mudečih se v ruski prestolnici, in Markovič je pisal tedaj nekemu svojemu prijatelju, da kadijo mladi pisateljici iz desetih kadilnic. Mahoma je zaslovela po vsi Ukrajini in vsled prevodov Turgenjeva ter najlaskavejših kritik tudi po vsi Rusiji. Mlado pisateljico je vleklo v tujino in tako je odpotovala s Turgenjevim v Nemčijo in pozneje v Pariz, kjer je še pisala, a tedanji spisi niso imeli več one književne vrednosti kakor tisti, koje je napisala v ljubljeni Ukrajini.

Marica Bartolova.

Refleksija v mladem jutru. (Mirko Kunčič.)

Beli, purpurni cvetovi
v mehkih valih žitnega morja—
v jutro rosno, smekljajoče
so se sanje razbohotile.

Himna solčnih žarkov-zvokov
je vzplamtela od zenita
in razgibala sozvočje
polugaslih hrepenenj.

In razmahnila do zarij
se je slutnja belih cest:
v urah svetih, polnih svetlih razodetij,
žarkega dognanja, zrelih doživetij —
usmerim in začrtam s smelo gesto
svojega hotenja tek.

Kam vodi tista svetla pot?
Iz luči v luč:
od zvezd do jutranjega solnca,
od solnca do večernih zvezd!

Lea Faturjeva:

Junakinja zvestobe.

(Nadaljevanje.)

Povest iz turških časov.

Pa je nastopala Fatma... Smešila je pesnika in njih čudne nazore in navade. Rekla mu je o priliki:

Tak si kakor tisti, ki je potoval tri mesece na kameli, samo da vidi slavnega Džaferja sina, in se je obrnil, ko ga je videl, in potoval tri mesece nazaj. Drugič: «Tak si kakor Jesid, ki je zložil veliko pesem o puščavi, prepotoval mnogo dežel, da je prišel do Ibn-Ohida, mu prebral pesnitev, sedel na kamelo in se vrnil na svoj dom. Nisi pa tak kakor Ibn-Obein El Baktheri, ki je zapustil sto počastnih oblek, dvesto zlato vezenih srajc in petsto svilenih turbanov. Nisi pa tak kakor El Asmeid, ki je prevaril skopega namestnika Ičida, da mu je natehtal zlata, kolikor je težil steber, na katerem je napisal svojo pesnitev. Tisti namestnik namreč je imel sužnjo, ki si je zapomnila vsako pesnitev, če si jo prebral pred njo. Tako je trdil namestnik, da ni pesnitev, ki mu je posvetil kak tak prijatelj lune, izvirna, in se je izognil plačevanju nagrade. Razglasil pa je, da nagradi vsako izvirno delo po teži blaga, na katerem je napisano, to je da odtehta z zlatom. El Asmeid pa je zbral za svojo pesnitev toliko nenavadnih učenih besed, da jih ni mogla razumeti sužnja in si jih ne zapomniti, napisal jih je pa na star steber...»

Srebrna se je nasmehnila: «Pa je vendar pri vas navada, da zelo spoštujejo in obdarujejo pesnike?»

«Bila,» je mahnila Umi. «Prejšnji stari kalifi so imeli res lepo navado, za lepo pesnitev so napolnili pesniku usta z dragulji. Zdaj ti jih napolni s sladkišem. Huseinov namestnik je podaril pesniku oslovsko sedlo in uzdo.»

«In užaljeni pesnik je hodil s sedlom na rami po bazarju in klical: „Poglejte, pravoverni, namestnik mi je podaril kos svoje obleke,“ se je nasmehnila Srebrna, «vem, povedal mi je Omar iz Bosne, ki ima tudi tako žilo, da poje in pripoveduje — in troši čas in denar.»

«Ta vrsta ljudi je pač povsod enaka. Pa da govorim o Fatmi. Njena ljubosumnost je postajala vedno hujša, in ker ni nehala zbadati Acana, se mu je ohladilo srce za njo, in nekoč, ko ni hotela poslušati njegove najnovejše pesnitve, kjer toži in vzdihuje o neki oddaljeni duši, ki teži za njim — je izrekel poslovilne besede...»

Bleda je poslušala Srebrna... Potem je pravila na Umin poziv o svojih usodi — in končala s prošnjo: «Pomagaj mi, da ubežim...»

V solzah jo je objela Umi: «O ti krepostna in zvesta! Alah ti pomaga domov — jaz ne verujem, da bi prišla kdaj srečno iz serajla in mi ti, žal, ne moremo pomagati, ker jamčimo sultani zate, še Fatma se ne bi upala storiti tega, ker bi se Acan lahko zameril sultani — in da gibljejo ženske ves svet — to veš. Prosim te samo to glede nesrečne Fatme in glede tebe — prisegla

je, da ne bo objel Acan nikdar žive druge žene — da ne pokažeš Acanu svojega lica. Vi kristjani ste v tem zelo svobodni, pri nas pa je lahko smrt ali vsaj ločitev, če bi videl tuj mož ženino lice. Pri nas sledi pogledu poroka in smrt. V Kairi, da ti povem podučno zgodbico, je bil neki mladenič zaljubljen v sužnjo bogatega trgovca. Mladenič ni mogel do strogo zastražene deklice. Naredil se je, da je slep, in pregovoril muezina, da ga je pustil na minaret, da je izklinceval ure molitve. Ženske se sprehajajo tam po ravnih strehah, razkrite. Deklica je spoznala glas svojega ljubljeneža in pogovarjala sta se z znamenji. Po izdajstvu zavidne črnke je izvedel gospodar deklice za ta prestopek in ustrelil je muezina, sužnjo je ukazal v vreči potopiti v vodo.»

Tisto noč je močila Srebrna svilene blazine z bridkimi solzami. Napadla jo je slutnja o novi težki nevarnosti: Acan in Fatma... Kako naj se izogne hišnemu gospodarju? Se ne bo zaljubil vanjo, kakor vsak drugi teh mož, ko že sanja in poje o neki ženski? In ona, Srebrna... Kaj, če je to tisti glas, ki ga je slišala pogostoma doma iz šumenja Gabrka in petja ptičev, iz globlin duše?... Kaj, če pride nad njo ono strašno, o čemur govore pritajeno žene, ona oblast, ki te oslepi, da drviš samo za svojo strastjo? Gotovo je lepa Fatma. Ko bi ne mamila Acana lepota, bi bil sultanov zet. In vendar mora peti Fatma z bosanskim guslarjem: «Zalud njojzi vsa njena lepota, kad Alaga zanjo niš ne mari...» Kaj, ko bi morala peti tudi ona o Matiju: «Dal mi je prstan zlat, zlagal se ko en tat?» Domov! Ah domov! Tam ohladi burja tvojo glavo, tam je trda beseda, a jasen pomen, tam si žena last enega, tu si sužnja, žoga, ki te meče drug drugemu v naročje...

Zagnila si je lice, ko jo je poklicala Umi na verando. Podprla se je ob vodometov rob, ko je stal pred njo, ko je slišala njegov glas: Bil je glas, znan od davna... Kar je govoril, je šlo mimo njenih ušes kakor valovanje godbe in ni dala pravega odgovora. Umi ji je potem ponavljala novice iz serajla: Komaj da je bila Srebrna odšla, je dal sam Soliman ukaz, da zapro vsa vrata v serajl. Začela se je preiskava po vseh hišah. Bila je taka preiskava obična, kadar se je komu zazdelo, da je kaj sumljivega prišlo v sultanov del mesta. In kakor so iztaknili vselej koga, tako je plačalo tudi tokrat par Grkov in Židov svoje nedovoljeno bivanje v serajlu z glavo. Ker ni bilo to dovolj, da se prebarvajo sultanova bela jetra, je bilo bičanih nekaj harem-skih suženj, ki so jih dobili eunuhi pri oknih na morje. Sultana je spravila Solimana do prepričanja, da mu bo žolč zalil srce, in odpotoval je za par dni v Burzo, kjer mu izvlečejo naravne vroče kopeli žolč iz krvi. Potem ga bodo poslali v Jedreno, kjer bo pregledoval vojsko. Saj mu ne da žila miru, da bi ne osvojil vse krščanske dežele... Pa saj ne bo razburjal svet dolgo in Selim ljubi mir. Srebrna ni slišala prav Umi, donel ji je v ušesih Acanov glas in čutila je, da bi šla daleč daleč, da bi slišala ta glas — samo še enkrat! «Po brivnih britvah», ji je zatrjeval Matija, da bi hodil, da bi videl

Srebrno, zdaj ima tudi ona tak občutek — pa ne za svojega moža. Nič ni bilo, kar je čutila za mladega Lamberga, nič, kar jo je vezalo z Matijem, napram čuvstvu, ki ga je vzbudil v njej Acan, mož druge žene. Tista strašna oblast, o kateri so govorile potajno žene, oblast, ki oslepi v ženski zavesti dolžnosti in poštenja, se je je polasčala. In Srebrna je molila v solzah: «Ne pelji nas v izkušnjava!» In oprijemala se je kakor človek, ki tone, besede evangelija: «Dovolj ti je moja milost, da vztrajaš.»

V zraku je velo mehko hrepenenje, v vsej naravi snovanje novih bitij, žarno so peli slavčki juga v čarobne noči, sladko so dehtele vrtnice.

Srebrna je sedela sama na vrtu. Nad njo so bili oboki, po katerih je plezala živordeča vrtnica. Pod njo je blestel Bospor in v dalji nad nasprotnim bregom gora svetlobe Olimp. Pod njim gozdovi in polja, kupole mest. Srebrna je bila večinoma sama. Umi je občevala z njo samo še, kolikor je morala, da ne prestopi popolnoma pravila turške omike. Sužnje so pogledovale neprijazno gosta iz serajla. Te poturčenke so držale s svojo turško gosposinjjo. Vsi so slutili in se bali, da se zgodi Fatmi krivica, nikdo v letovišču Acan paše ni maral, da bi izpodrinila nazarejka prejšnjo ženo. Tako je bila Srebrna osovražena kakor v Uzrefovem haremu, samo da se je takrat smejala Uzrefovim ženam, ki so se bale za svojega starega moža. Takrat si je mislila: Ko bi vsaj videle mojega mladega moža!

Acan je prihajal večkrat in se ustavljal pri Srebrni. Prinašal je Mirmajline pozdrave. Govorila sta o razmerah in navadah v serajlu, o izpremembi, ki nastane, ko bo zasedel Solim prestol sveta. Ničesar ni razodela Acanova beseda, samo oči so govorile o občudovanju do Srebrnine lepote in duha. Nič več si ni zakrivala lica pred njim, saj ne varuje Turkinj njih naličje pred brezdomni strasti. Pod hladno besedo, za mirnim obrazom je skrivala Srebrna svojo zbežanost. Trudna je postajala v večni borbi srca, razuma in vesti. Kako se bo končalo, če ne pošlje kmalu Mirmajla po mene, je trepetala in trepetala zopet v strahu, da ne bo več slišala ljubljene glasu.

Sanje so bile težke. Vedno na poti domov. Tam se je nabralo čuda ljudi, z rozmarinom in nageljni za klobukom in v nedrih. In nikdo ni hotel poznati uboge romarice, zaprli so hišo, zasmehovali so jo in podili razdvorišča. Jerneja je vpila: Moj je Matija! Enkrat si mi ga vzela, pa ga ne boš več!

In Lojzek... Nemara da je umrl... Zdelo se ji je neko noč, kakor da jo kliče. In vsi so prihajali: Lihard, Tomaž, Lambergar, ded, teta... Gledali so jo očitaje... Rajna mati je kazala na grob pri Sv. Roku: «Pustila sta zaradi križa dom... In ti se naslajaš ob glasu nevernika.» Zagovarjala se je sama pred seboj: saj ni pravi Turek, kristjanke je sin in imava toliko skupnih nazorov. «Pa je Fatmin mož in ti si Matijeva žena,» je opozarjal svareči glas.

Dehtele so rože, odmevalo je od sladke tožbe slavčkov. Kozava sužnja je pripravila Srebrni posteljo in pregovorila: «Gospa — morda te zanima-

upravitelj posestva našega paše je bil včeraj tukaj. Povedal je, da je kupoval na carigrajskem sužnjem trgu in da je tam dosti sužnjev iz dežel tvojega carja. Trg je bil tako bogato založen, da so oddajali močne može skoraj zastoj.»

Srebrna je kriknila v prehudi bolesti: «Zopet so požigali in morili razbojniki!... In vlekli žene in dekleta v sramotno sužnost. O! Lažnjiva je vsa njih omika in žaljiva njih sladka beseda.»

Sužnja jo je pogledala žalostno: «Tudi jaz sem iz kristjanske dežele. Ne vem za očeta, ne vem za njegovo vero...»

Srebrno je osvojila pregloboka žalost, ljubezen do doma je vzplamtela z bolno močjo, srce je vpilo: «Domov! K ubogim, oropanim! Ali se ne odvam tukaj v njihov znoj, se ne kopljem v njihovih solzah? Poruši se, kletu carstvo suženstva Razpadi v prah!»

Sladko so dehtele rože, živo-tožno so peli slavčki južnih krajev. «Zakaj si tako žalostna,» je vprašal Acan, «ko poje vsa zemlja v lepoti in sreči in se ozira roža v rožo in vabi.»

«Kopita vaših konj so pohodila naša polja, noži vaših vojakov so se sukali po srcih naših ljudi,» se je jokala Srebrna. Acan se je nasmehnil:

«Pri Alahu! Zakaj te boli to? Ti si v lepoti južnega

solнца, tebi se odpira življenje sreča... Pusti džavre... Požigali so jim vasi in jih bodo in še pod Selimom ne bo dosti drugače: Kje pa naj dobimo vojakov in delavcev? Pa tebe naj ne boli to... Ti nisi sužnja, ti si kraljica. In jaz ti poklonim vse svoje, ti roža iz severnih krajev... Vsa zemlja poje o ljubezni...»

Prijel jo je strastno za roko. Srebrna je vstala, poparjena, užaljena, iztreznjena se je branila z obema rokama:

«Vsa naša zemlja se joče in ti praviš, kaj da me boli to? Nimaš srca za bolečine osirotelih zaslužjenih? Turek si tudi ti... Mi smo ti džavri, neverniki, ki jih smeš pobijati, ko kaznujete pri vas še onega, ki ubija psa? Vrnem se nocej k sultani — hujša kakor smrt mi je spoznanje, da je Turek Turek, tudi če je pokrit s pesnikovim plaščem.»

«Si mi ostala zvesta? Meni in svojemu možu?» je vprašala Mirmajla in pogledala prodirno Srebrno. «Sem, sultana,» je rekla bridko Srebrna, «velika je vzrel med naziranjem kristjana in Turka.»

Mirmajla jo je objela: «Varoval te je tvoj dobri duh... Ohranila si mi vero v žensko, v svet. Odslej mi boš kakor sestra — stanovala boš pri meni.»

Snela si je prstan in ga nataknila Srebrni. Vzela je iz rok sužnje svilen plašč in je ogrnila Srebrno z njim: «Tako spoštuje sultana krepost.»

15. Minilo je že sedem let..

Vojska, kuga, lakota, draginja in druge nesreče. Še nosi senožeški grad in okolica njih strašni pečat. Do Postojne, do Cerknice in naprej in nazaj. Okleščeno drevje je pogrnalo nove odganjke, naredilo veje, požgane vasi pa niso še pozidane, zatrznjene so njive, porušeni zidci. Le redkokje vidiš, da pase star črednik večje število ovac, da ženejo pastirčki kaj krav ali volov. In še ti pastirčki ne vriščejo ne pojo. Pogosto gre preko bedne pokrajine klenkanje zvona, glas žalovalk. Žalost in skrb pobira stare, mlade odtira Turek. Pobrlo je starega Zaharja, stare Mohorjeve, Krumpčevega deda, Matijevo mlajšo sestro. Pastirček Lojzek se je izgubil. Umrli je gospa Marjeta. V gradu so sami novi ljudje, v gradu se ustavljajo raznašalci krivoverskih knjig, ljudje od vseh vetrov, ki preklinjajo papeža in hvalijo Lutra. Maja se vse, kar je držalo nekdanj, in stari se obračajo v grobih. Gospoda se upira škofu, ga toži pri cesarju, krivi učeniški se polaščajo cerkva, Turek silil naprej. Siget je padel. Umrli je Soliman, pa umrl je tudi Ferdinand. Novi sultan ni za vojne pohode, pravijo — ali ima bojevite vezirje in paše, po obmejnih deželah so samovlastni gospodje. Sedem žalostnih let. Dolga so. Pastirčki so odrastli v fante, samosrajčniki v dečke. Kaj jih čaka? Vojna, lakota, pogin. Bliža se, bliža konec pregrešnega sveta. Va objokana se prikazuje Marija v Novi štifti: poginil bi bil že svet, da ne pridržuje ona sinove roke... Zvezde grozijo z metlastim repom. Zmaji v gorah tulijo, voda tika in taka...

Pred adventom je. Že se poiğrava burja s suhim listjem po Gabrku, že je odletelo, kar si išče toplejših krajev, že ima, kar še lazi, časa, da postoji malo in se pogovori. Zenitovanje pri Krumpčevih v Gabrčah pretresajo pri vodnjakih in ob ognjiščih, po cesti v Trst in po dvoriščih. Ima Matija prav ali nima?

Res je preteklo o Velikem Šmaru sedem let, odkar so ukradli Turki Srebrno — pa vendar je lahko še živa, lahko se vrne še. Dvajset let ni bilo Dunajčanke Bembovke, ki so jo bili odpeljali Turki. Mož je bil šel v samostan, je postal opat. Dvajset let! Pa ga je poiskala žena s sinovi v samostanu in je moral ven. A če pride Srebrna po poroki? Veljavna je prva... Pa saj bi bila že lahko prišla — in zdi se, da je bila njena odvedba dogovorjena, dobila je tisti dan pismo s Turškega, pismo od klateža vojaka.

V Krumpčevi hiši, na dvorišču, okoli, se zbirajo peš in jež. Meh piska, piščal poje, škant cvili. Jerneja sedi ponosna v častnem kotu: «Poroka je bila!» Zadovoljen je Matija, zadovoljni so Krumpčevi in oče Mohor je starešina, Balant je svat, Marinka družica. Samo včasih zbode Matijo v vrisku in smeju: Kaj ko bi prišla sedaj?

Žalosten je stari Soliman. Leži poleg kolone in opazuje z desnim okom polno dvorišče, z levim cesto na Senožeče. Kakor da pričakuje še nekoga. Ne hodi okrog konj, da bi poizvedel kaj od svojih bratov iz drugih vasi, ne sili med svate, ne oprezuje pod mizo. Misli Soliman: Ko bi mogel potožiti komu, kako mi je hudo, ko ni prišla Srebrna in ko sedi poleg gospodarja ona zoperna Jerneja. Komu pa naj potoži star pes? Ni jih več tistih bratov, ki so *takrat* oznanjali prihod divjih mož in ki o obhajali moža s sulico. Najstarejši konj in star se ne spominja tistih dogodkov. Naj se pritožuje spoštovanja vreden star hišni varuh neumnen kurjemu rodu, ki ve le kako pravljico, ki jo pripoveduje koklja piščancem? Koliko kurjih rodov je sitnarijo od *takrat* po dvorišču — rod za rodod bolj neumen, bolj domišljav in prevzeten. Komu naj potoži, da je rekla Jerneja, ki sedi zdaj s tisto bodočo travo v laseh poleg Matije, da je rekla njemu, Solimanu: «Ne boš več renčal na nas. Nova gospodinja — nov pes.»

Pa me ne boš podila, Jerneja. Sam pojde Soliman. Na Turško. Poišče Srebrno. Saj pravi grajski lisasti konj, kako dobro je na Turškem za pse. Ali bridko je — na stare dni... Soliman se pogreza vedno bolj v žalostno premišljevanje. Veter zaveje... Soliman dvigne glavo... Zalaja veselo, skoči in zdirja, kakor da je mlado ščene.

«Pijmo na zdravje ženina in neveste!» je dvignil tačas starešina kupico. Svatje so vstali. Starešina je povdarjal: «Ta dva mlada sta si bila namenjena. Vmes je prišla graščina. Bilo je žalosti in sramote za našo hišo. Vsi veste. Razdeljeni smo bili v vasi kakor Turki in kristjani, kakor lutri in verni. Zdaj smo vsi kakor ena duša. Minulo je sedem let, kar je prevračala gosposka hči kozolce po poštenih kmečkih hiši. Kmetu ne prinaša gosposčina sreče. Živeli naši kmečki mladi!»

Vse je odobravalo in pritkavalo. Samo tam ob koncu mize je zagodla teta Manda: «Gosposki denar in delo je bilo vendar dobro. Samo štren,

štren! Koliko jih je bilo, belih, opranih! Pa jih je vzel Turek s Srebrno vred.»

Tedaj je pridrvel Soliman, skakal in se vrtel kakor brezumen, potegnil ženina pod mizo za hlačnik in poskusil vgrizniti nevesto v nogo. Pa ni zavpila Jerneja. V vratih se je pojavila visoka ženska postava, ogrnjena v sivi popotni plašč s kapuco, na roki rdečo, svilen, veliko torbo. Postala je za hip. Zazvenel je Jerneji tako znan glas: «Pozdravljeni, svatje!»

(Konec prih.)

Vrni se. (Miran Jarc.)

*Vrni se v tiste samotne ure tišino,
morda je daleč, vse bolj kot obzorja,
morda visoko je, višje kakor gorovja,
morda globoko je — bodi kot školjka na dnu morja...
Vrni se v tiste samotne ure tišino...*

*Tam je Tvoja beseda kot blesk pesmi,
ki jo je pelo srce v objemu veselja...
tam je Tvoja sreča, Tvoj ponos, Tvoje ime...*

*Tam si ves, si vsa, kot večnost,
ki je valovala skoz Tebe še takrat,
ko si ljubil samotne ure tišino!*

Pergamenti.

(Nadaljevanje.)

Jela Spiridonovič-Savičeva. — Karlo Kociančič.

*Ko sem zlagal besedo za besedo
sredi pokojne noči,
je nekdo potrkal na vrata
našega samostana...*

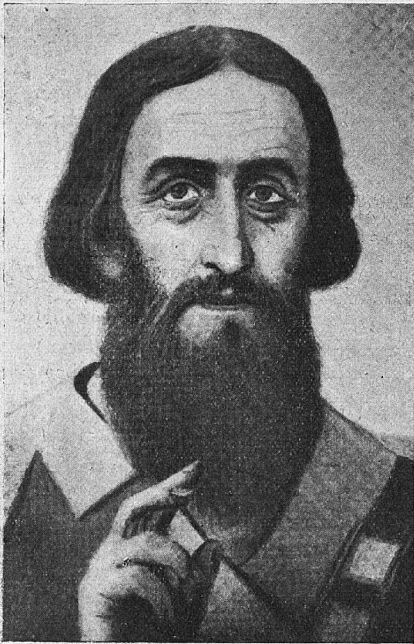
*Z lučjo v roki sem odšel,
da jih otvorim,
misleč, da najdem brata,
blodečega z daljnega pota,*

ki prosi prenočišča..

*Tedaj je zunaj konj zarežetal
in meč in oklep sta zazvenela;
komaj da sem razumel
viteza trudne in blede besede:*

*«Oj, bolan sem, prebolan
od ran.*

Ali je kdo, da me izleči?»

SV. SAVA.

*In približal sem mu luč do lica;
zablesteli so lasje rumeni,
silna pleča pod oklepom
nosijo najlepšo glavo.*

*Konj belec hrzal je pod ogrinjalom
iz težkega zlata.*

*Podal sem vitezmu roko
in ga povedel skozi vrata.*

*Ko sva dospela v mojo celico,
je od trudnosti omahoval
in šlem je z glave snel.*

Spoznal sem te mlade oči...

*Položil sem ga
na svojo trdo posteljo
in mu obvezal težke rane.*

*Pri njem sem bdel
in čakal,
da vstane zore dan.
In tedaj se je povrnil
v mojo misel spomin jasan:*

*Daba je moje mladosti bila,
nisem poznal, kaj resnica je, laž.
kakor drobnica sem brez vodila
svilnatih kodrov paž.*

*Pomnim: Nišava šumi tam doli
in večer prihaja lehak,
vitezov vojska pobožno moli,
predno se zgrne mrak.*

*Baklje po ulicah gorijo,
ljudstvo praznje se oblaci,
zvoki trobent mogočno bučijo,
sape ne štedijo trobentači.*

*Vse pousod okoli mene,
kakor da lega skrivnostna rosa,
pravijo moški, šepčejo ženske:
«Z vojsko se bliža Barbarosa!»*

*V dvoru se našem so luči prižgale,
mati je v vlečki in brokatu,
plemične druge, velike in male,
use so v svili in zlatu.*

*Iskrega konja oče jaše,
križ iz zlata mu na prsih blešči,
posut z dragulji je meč, ki ga paše,
težka čabraka raz konja viši.*

*Gledam okoli z ocesom paža,
v mojih zenicah lesket je zvezd.
V vrsto stopa pred vrata straža.
Čuj topotanje... Prihaja pojezd!*

*Sluga mi bakljo da gorečo,
prvi postavim se na stopnice,
gledam zadivljen v dvorano blestečo;
zunaj urvijo pestre množice.*

Skozi noč trombe jek se čuje,
 narod navdušeno vzklikava,
 Niš vesoljni odjekuje:
 «Rdečegradcu zdravje in slava!»

Križarski prapor težak se vije,
 trombe bučijo, boben bobni,
 žarka svetloba od bakelj lije,
 vitez ob vitezu v vrsti stoji.

Evo, in končno prijahata dva:
 kraj očeta mogočen div...
 Konj mu natrošeno cvetje tepta.
 Rdečegradec je, silen in živ.

Mati pristopi s srebrno posodo
 ter mu ponudi sol in kruh.
 On se prikloni: «Z vami naj bodo
 Oče, Sin in Sveti Duh!»

Vsi odidejo v palačo.
 Oče predstavi plemiče naše;
 vstopijo sluga z rujno pijačo,
 polne zazvenijo čaše.

In na zadnje posedemo vsi,
 drugim na čelu Rdečegradec —
 v bradi mu žolto žito zori,
 pleča krasi mu lasovja padec.

Živ pogovor med gosti se vname,
 vse zanimata borba in lov.
 Barbarosa pa v roko vzame
 in nalije si kelih nov:

«Naj napijem s to prvo čašo
 v slavo srbskega plemena,
 dvigam za častno jo zmago našo,
 Svetega križa in Krista imena!»

Do mene je stopil vitez zal,
 vitez med drugimi najmlajši;
 v sinjih očeh sem mu blagost bral,
 ž njim sem drugoval najrajši.

Gilbert je to, doma v Britanijah,
 onkraj sinjega oceana,
 praporščak je zdaj pri Germanijah;
 pravil mi je do zgodnjega dana:

da mater ima, ki v stolpu veze,
 oči pa ji gledajo preko daljin
 in v tem, ko v vrtu šumijo breze,
 čaka, da urne edinec se sin...

Glej, že jutranja zvezda vzhaja
 in tiho so zaškripala vrata;
 brat Sergij je to, ki se v celico vrača,
 oči so mu polne zlata.

Tedaj se je Gilbert na rahlo zganič
 ter odprl utrujene oči.
 Jaz sem se sklonil do njega:
 «O vitez, moj mladi,
 morda še pomniš.
 Bil o je v Nišu...»

Tedaj mu je nasmeh obzaril ustne
 in je odvrnil z medlim glasom:

«Ali je res?
 Torej ne sanjam?

Spominjam se onega večera...
 vse je bilo kakor v mehkem čaru...
 Bil si še deček,
 komaj paž...

Spominjam se, spominjam... da...

A zdaj si brat, v meniški črni halji...
 Kako si srečen!
 V miru ti misel zori
 kakor klas pod solncem...

Možje, podobni tebi,
 odrešijo nas vse,
 tudi križarje.

Istemu vzoru
služimo tudi mi,
le da je tvoja pot
— zdaj vem —
bolj draga Njemu...

Prijatelj,
brat mi v Kristu,

s poslednjo spovedjo
mi bol ublaži.»

Sédel sem kraj njega,
prijel ga za blede roko
in v predjutranjem molku
poslušal tiho spoved:

Pomniš, ko iz Niša smo odšli ob zoru
z ropotanjem bobnov in bučecim rogom;
mlad si stal tedaj ob nedoraslem boru,
prav v poslednjem hipu sem ti mahnil: Zbogom.

Topot naših konjev z Balkana odmeva
in žvenket oklepov težkih in orožja,
gora nam z ljubavjo svoj odmev odpeva;
Barbarosa jezdi, ž njim vsa vojska božja...

S Križem v roki jahal vedrega sem čela,
gledal sem somrak, ko se je tožno zgubljal,
prvi morja vonj sem srkal, jadra bela
zrl sem, ki jih s solncem veter je poljubljal.

Velik brod nas v nekem čakal je pristani
ter nas je ostavil na nasprotnem bregu.
Bil sem prvi spredaj, v zemlji nepoznani
sem zašel v planjavo, širno po razsegu.

Pal sem ranjen v boju... Ko odprl oči sem,
spet sem jih zatvoril. — Bože, Ti me brani!
Pot kako si najdem, ko svoboden nisem?
Vse okoli mene zéleni turbani.

Bil sem njih ujetnik, toda kakor sinu
ali njih verniku bila mi je nega.
Ko so me privedli nekdam k Saladinu,
sem spoznal v trenutku globlje vzroke tega.

Spod obrvi temnih sije mu dobrota
kakor med vejevjem prva luč jutranja,
ali v njega roki sama je milota,
tudi če se Meki, Alahu priklanja.

*In tedaj spoznal sem: V kakšni že veri
človek do božanstva se v višavo vzpenja,
v duhu le, ki s srcem svoja dela meri,
in v dobroti sami zmisel je življenja.*

*Mirno me pustil je zopet k Barbarosi.
Konj po polju hitro jezdi mi in travi
in desnica moja Križ ponovno nosi,
toda križ postal mi zdaj šele je pravi.*

*Zdaj s spoznanjem globljim razumel sem Njega,
našega na križu mrtvega Gospoda;
pred menoj mi misel kakor gora bega
in čvrstejše vere našim je posoda.*

*Žal pa bila često v dnu je duše moje,
da mi kot branilci božjega smo Sina
bili mnoge krati pod višino, s koje
je oko kalifa zrlo Saladina.*

*Spet sem se pridružil našemu pohodu,
z jekom in topotom šla je vojska naša,
toda v srcu mojem bilo je v prerodu
nekaj kakor v megli komaj vidna čaša.*

*In o solnčnem dnevu smo nekoč obstali,
grudo smo dosegli velikega Sina,
stopili smo s konjev, na kolena pali,
bila je pod nami sveta Palestina.*

*Vitezi naličnik so z obraza sneli,
položili meče vrhu rosne trave:
«Ti, Gospod nebeški, Svojo milost deli
in križarjev vernih blagoslovi glave.»*

*Zdaj, v poslednje ranjen, moram ti razkriti,
da imel prikaz sem čudnega sijaja:
narod tvoj sem videl v težke čase iti
s križem, ki izbranim Milost ga podaja.*

*Sprva sem ga videl močnega in v sreči,
ko je cerkve zidal, samostane bele
in ko z odpevom usakim je postajal večji
v mejah, ki nalik so krilom v šir hlepele.*

*In potem sem videl krivovercev silo,
v poljih razdejanje, rdeče krvavljenje,
a nad njimi solnce vam je zatonilo —
kri, kosti, lobanje, črvi in trpljenje...*

*Minejo stoletja, narod pa križ nosi,
pleča upogiba v bolečini svoji,
pokori pretežko se v krvavi rosi,
ker križarjev vera ni podobna tvoji.*

*A po velikih osmih spet so drugi časi;
narode jaz vidim, ž njimi pa Britane,
ki, podobni meni in rumenolasi,
pridejo prenašat z vami težke dane.*

*In najboljši del med britskimi sinovi
bodo pogoltnili Helesponta vali;
solnce vaših dedov vzide v zarji novi,
prebude se v grobu stari ideali...*

*Zdaj, brat moj, te prosim, ko ta dan v zapadu
v rdečo kri prebarva ladij jadra bela
in shiti za morjem k dalekemu gradu,
da obnovi jutra, sinja in vesela:*

*vseh Britanov daljno zemljo mi pozdravi,
ostarelo mater, hišo zapuščeno
(bolna mi je duša, ko ju zrem v daljavi),
skale mi pozdravi, gnezdo oddaljeno...*

Gilberta sem tedaj obhajal.

*In predno je zasvetil zor,
prešel je tiho v večnost,
tja, kjer rane niso težke
in niti zlo neozdravljivo.*

*A mene je pritisnila perut bolesti
in vsa mi je trpela duša.*

Tako smo ga zagrebli.

Na križ smo napisali:

*«Tu leži mladi Gilbert,
sin daljnih, plavolasih Britancev;
došel je z daljnega Iztoka.*

*Bilo je v njem veliko junaštvo
in je padel za častni križ,
vitez brez strahu in pege.»*

*Spet sem v svoji samotni celici
in rišem besedo za besedo,
a hotel bi, da povem Ti nekaj
vse lepšega,
boljšega
in novega,
Gospod, moj ljubljeni in večni..*

*Hotel bi, da sem val na reki,
večno pošumevajoči v slavo i vojo.
Hotel bi, da najlepšo barvo najdem
in naslikam Tvoj obraz...
Hočeš, da Te naslikam
kakor mučeniki
z rdečo barvo
svoje lastne krvi? (Dalje prih.)*

Horpina. (Marko Vovčok. - Marica Bartolova.)

I.

Stari Jakob je oženil svojega sina in dobil tako vrlo sinaho, da se ne da popisati. Belolična, lepa in vesela ter hitra kakor zajček; vrti se po hiši in dvoršču, pospravlja, gospodinji, smeje se in poje, da se čuje samo njen zvonki glas. Ko se zdani, prebudi se tudi ona kakor rana ptičica, žuri se in teka. Tastu streže in možu, vendar delo ne zastaja, vse je gotovo. Živelii so srečno, stari je na mlada dva gledal veselo in bil Bogu iz srca hvaležen.

Bolelo jih je samo eno: da jima Bog ni dal dece. Kjerkoli najde ona tuje dete, ljubi je in miluje, pa vzdihla težko.

Vendar jima je Bog poslal dete, rodila se jima je deklica. Neprestano miluje in srčka Horpina svojo prvenko tako, da je niti ne pušča iz rok. Ko se probuja, ko se le gane, je že pri zibelki, pa jo prekriža in poljublja ter ziblje in poje.

Ko jo pokličejo h gospodi, jemlje tudi dete s seboj, da tudi tu skrbi zanje; dela, a z očmi pazi na hčerko.

Zato se šalijo mlade žene z njo:

— Kaj dela — pravijo — vaša hčerka, Horpina?

Ona začne:

— Smeje se že, moje sestre golobičice, in že mi steza roke nasproti; pozna me že in ne gre k nikomur razven k meni. Tast ji ponuja medenih slaščic, pa neče k njemu. Tudi že ploska z dlanmi! Grem iz sobe in gledam, a ona kroži z ročicama in išče mene!

— Razumna je, razumna — pravijo.

— Le pripravite ji skrinjo in balo, kmalu pridejo snubači. —

A deklica se v resnici razvija kakor cvet; krasno dete je, veselo in zdravo, pravo čudo!

II.

Nato je umrl naš gospodar; začel je gospodariti mladi. Tudi stari ni bil dober, toda mladi je bil tako zloben, da nas Bog obvaruj! Žene ljudi huje nego vole. Ko pretolčemo tri gosposke dni, četrti je za počitek, a za petek in soboto so si izmislili nekako tlako. Pa kakšno tlako! Pravi strah, a ti ne dajo niti kruha. Delamo dan na dan, dan na dan. Prej so se vsi nadejali, da bo mladi gospodar dober, pa so res dočakali dobrega! Ni bil jako bogat, a živeti je hotel divno, v velikem razkošju. Kaj je njemu zato, da ljudje često omagajo na njivah! On si kupuje konje, da so kakor iskre, ali si nabavi novo kočijo, ali zahaja v mesto, da se pozabava. Nam pa pravijo sosedni gospodiči (radi se pogovarjajo s tujimi ljudmi, svoje pa tepejo kakor velika gospoda, kakor daleč seže roka):

Res, zdaj imate prav dobrega gospoda! Vedno pravi, da je še zlo;

da je treba kmeta poučiti in kdo ve, kaj še vse. Naučili so ga res jako pametno.

Resnica pa je: prej je pravil, da nam zgradi nove hišice s tremi okni, pa so zdaj razpadle še stare! Morebiti so ga dobro učili, a gosposke narave ne moreš spremeniti.

Vsa vas se zdi, kakor da so se vsi skrili za steno. Vsi so izmučeni, da jih je žalostno pogledati. Le Horpina je še malo vesela: veseli se male hčerke tako, da pozablja na vseobče zlo. Toda tudi zanjo je prišla bridka ura. Zbolelo ji je dete, pa kriči in joka. Horpina sama joče nad njim, pa mu ne more pomagati. Stari tast je šel k ženam po lek, pa ni dobil nobene doma, vse so bile zaposlene pri gospodi. Prišli so tudi po Horpino in jo vprašali:

— Zakaj ne prideš? —

— Dete mi je bolno — odgovori ona jokajoč.

— Gospodarju je treba, da delaš, kaj njemu mar tvoje dete? —

Morala je iti. Vzela je otroka, ogrnila ga in šla. A otrok, revček, vpije in vpije. Ko je došla, jo je srečal sam gospodar tako srdit, da nas obvari Mati božja! Pričel jo je zmerjati, a dete se na rokah samo zvija in kriči. Gospodar se je še bolj razsrdil.

— Pusti dete! — zavpije. Pusti! Meni treba delati, ne motati se z detetom.

Ukazal je desetniku, naj odnese otroka domov.

— Oj, gospodič, golobček! — prosi Horpina. — Dovolj, da ga odnesem sama. Gospodič moj, bodite usmiljeni! To je moje edino dete! —

— Odnese, odnese! — veli on desetniku. A ti hodi po svojem poslu, drugače boš kaznovana.

Odnesli so dete po polju. Še dolgo je čula Horpina detetov jok, tako tužen in tako bolesten; nato vedno manje in manje, a naposled je utihnilo vse.

III.

Ko je tako delala ves dan, se je vrnila zvečer domov brez sape:

— Dete moje, hčerkica! Oče, ali ste jo pazili? **Povejte**, kako in kaj je!

— Nehala se je premetavati, — pravi stari tast; hvala Bogu, umirila se je nekoliko. —

Toda ne za dolgo: ponoči se je zopet prebudila, pa se še bolj mučila in vsa je gorela. Horpina se je posvetovala s kmeticami, pa vse ni nič pomagalo. Danilo se je že in trebalo bo iti h gospodi. Horpina se je spomnila, da je nekoč čula, da če dete ne spi, je treba zmleti makovega zrnja in to mu dati, da izpije. Tako je storila. — Naj vsaj počiva in naj se ne muči — si misli. Hčerka se je takoj umirila, ko je izpila mak, in zaspala je še ona tako trdo, da se ni ganila, dokler ni desetnik zaklical:

— Na delo! —

Horpina je položila hčerko v zibelko, prekrizala jo ter odšla jokaje.

Ni slišala, ko so jo karali in nanjo vpili; komaj je čakala večera. Namučila se je ves dan. Evo solnca, ki je že zašlo za sinjo goro, evo, že je večer. Teče ona domov, teče... Priteče v sobo: vse tiho in temno. Gre do zibelke k detetu — a dete leži hladno: ne gane se, ne diše.

IV.

— Oče! — zavpije.

— Hčerka, zakaj me budiš? Zadremal sem. Mala spava še vedno.

Horpina ni odvrnila niti besedice; objela je hčerko, in ostala kakor da je izumrla. Starec je zadremal znova.

— Luči, luči dajte! — zavpije Horpina. — Oče, luči!

Starec ukreše ogenj. Kaj se je z njo zgodilo? si misli. Ko je posvetil in pogledal, je okamenel. Horpina stoji sredi sobe, vsa potemnela in gleda strašno, na rokah ji leži mrtvo dete.

— Hčerka, — izpregovori stari. — Hčerka!

— Evo — pravi ona — glej, kako si je opomoglo. Umirilo se je moje dete, ne kriči več.

Potem zaihti, zajoče... Odkod toliko solz, ki ji lijejo curkoma neprestano?

Ko so ljudje čuli, so pritekli, prigovarjali ji, tešili jo. Ona pa kakor da jih ne sliši, ne morejo je spraviti od deteta. Mož hodi okoli kakor brezumen, a tast je zbolel. Napravljali so se za pogreb. Prinesli so že novo rakvico, pa so jo napolnili z dišečim cvetjem in travo.

— Horpina — pravijo — daj dete!

Ni ga dala. Sama ga je umila in položila, da ga odnesejo, a ona stoji in gleda. Ljudje ji govore, a ona ne čuje, ne sluša. Odvedli so jo, vzeli in odnesli otroka. Pogledala je v prve vrste, prekrizala se in šla tudi ona. Kamor so šli ljudje, sledila je tudi ona, za onim belim lesom; šla je brez besede. V cerkvi je stala povsem mirna, a ko so dete vrgli v jamo, skočila je v jamo za njim.

Komaj so jo izvlekli in odvedli domov napol mrtvo.

Bila je težko bolna tri dolge tedne. Končno se je je Bog usmilil, vrnil ji je zdravje, a razum se ni vrnil! Ostala je brez pameti. Ves dan hodi nema in nabira po vrtu maka; ko jo kdo vprašuje: zakaj, pravi: — to je za moje dete. —

Po zimi pa samo joče: — Maka ni, da bi pomagala svoji hčerki! —

Ko začinja mak veneti, vidi ga takoj in ga poljublja, ne more se utolažiti. Tedaj še dela in se muči, a ko se razcveta mak po vrtovih, gre iz hiše in ni je mogoče spraviti od maka. Če greš mimo vrtov, jo vidiš: sedi v beli halji sredi maka, lepo oblečena in še tako mlada, sveža kakor rosa sedi ter se obsiplje z makovim cvetjem in se smeje kakor dete... Mak pa cvete belo, sivo in rdeče.

Žena i brak. (Drago Gervais)

Idealni, «mirnodobski» brak, čini nam se danas, kao neka vrlo daleka, romantična epizoda, o kojoj se još pevaju samo pesme. Idealni brakovi su danas oaze, kojima se čudimo kao raritetima iz prošlih vremena. Dobar muž, verna žena, poslušna deca — hej — to su čuda, koja zaslužuju da im se čudi.

Većina današnjih brakova je tek karikatura onoga pod čime razumevamo brak. Forma je ista, sadržina ne. Sklad u braku, vernost, uzajamno potpomaganje, ljubav, odgoj dece, o, to su pojmovi od kojih je današnji brak vrlo daleko.

Pa koji je tome uzrok?

Pomanjkanje muškaraca s jedne, a strah preostalih od braka, a time i ekonomske bede, s druge strane. Danas je vrlo malen broj onih muškaraca, koji se žene. Time je žena prisiljena, ili da zaradjuje sama, ili, da od straha pred budućnošću, koja joj preti, prihvati «prvu partiju», koja joj se nudi. I tako se događa, da se danas ogromna većina brakova sklapa iz pukog interesa, od straha pred bedom, od težnje za udobnijim životom etc.

Danas su brakovi «bez ljubavi» na dnevnom redu. Dok će u muškarcu i prevladati ljubav, u žene će se to retko dogoditi. Jer, kako već rekoh, ona je prisiljena da se uda. Ne prihvati li onoga, koji joj se nudi, preti joj opasnost jednog monotonog usideličkog života, lagano umiranje, bez ikakvog rada, bez ikakvog zadovoljenja svojem poslanstvu. Logično je, da će žena, u takvom slučaju, birat od dva zla manje.

Taj pojav je osobito brojnan kod žena, koje su, da tako kažem, uzgajane za brak. Mnoga majčica smatra svojom prvom dužnošću, da uputi svoju kćerku u tajnu osvajanja muškarca. Devojčice od 15—16 godina dovadja se u plesne dvorane, da u njima proboravi sve zime, dok se konačno ne uda, ili, da u njih dolazi i kasnije, kao ostarela devica, koja se je razočarala u životu. U toj «brakomaniji» baca se devojčice u naručaj prvom muškarcu, da onda nastane pakao za obeje.

Brakova bez ljubavi bilo je uvek. No i takovi brakovi mogu da budu, ako ne sretni, a ono vredni, mirni i bez onih karakterističnih crta današnjeg, kako se kaže, «modernog» braka. Uvek je bilo slučajeva, da su se muškarac i žena uzeli, a da se nisu voleli, no onda su prilike bile posve drugačije.

Odlučno je tu društvo u kojem se živi. Odlučni su tu moralni principi na kojima se osniva društvo. Strogi moral prošlih vremena silio je i muža i ženu, da se čuvaju ekstravagancija. Miran, stalozen i gotovo patrijalhalni život postavio je stroge granice ljudskom ravananju, i proći preko njih, značilo je počiniti greh. Taj moral bila je najbolja garancija valjanom braku, bio je zaštitnik sreće, časti, solidnog uzgoja dece, dakle svih onih epiteta,

kojih se danas mnogi razočarani muškarac i mnoga razočarana žena seća sa nostalgijom. Danas toga morala već nema.

Moral našega vremena pao je na nulu i slabo pokazuje tendencu da se digne. On se bitno razlikuje od onoga pod čijom su zastavom živeli naši stari. Dok je pre «ne smeš» bio kategorički imperativ, danas je «ne smeš» brana, preko koje se preskakuje vrlo lahko i sa vrlo malo griznje savesti.

Dok se je pre žena, i ako se je udala bez ljubavi, strogo držala prihvaćenih dužnosti, današnja žena rezonira ovako: Udala sam se zato, jer me je na to prisilio strah, da ne ostanem večnom usidelicom i da ne umrem od gladi. Ali, ako mi je društvo nametnulo taj jaram, zar ja nemam nikakav «ius resistendi», zar nemam nikakva prava, da se tome jarmu otmem? Zar, da mi za volju toga tiranskog društva, ostanu tuđe sve radosti života?

I, prema tome, kolika je u nje «emancipacija» udesiće svoj život: zane-mariće decu, napustit ostale dužnosti, napustit muža. Brak će joj postat ili teretom, ili krinkom za slobodniji život, koga kao devojka nije mogla pro-vodit. To njezino mišljenje potkrepljuje i samo društvo, odnosno moral, kojega danas ono propoveda.

Pogledajte literaturu, (Pitigrilli, Dekobra etc.) pogledajte sliku današnjeg društvenog obilaženja. Verna žena je predmetom žaljenja i smeha. Lepa žena biva okružena četom muškaraca, koji se sami boje braka i koji žele da jedu u tuđem vrtu. Kako je žena, već po svojoj duši, površnija i lakoumnija, ne će trebat mnogo, da ostavi ono, što nije nikad ni volela.

I tako su posve opravdane reči onoga madjarskog biskupa, koji je rekao: «Nije današnja žena gora od predjašnje, nego je gore društvo, koje ju okružuje i u kojem žive.»

Taj će ženi, dok bude devojka, bit jedinim idealom zabava, ples i mužkarac, koji će je oženit. U njezinoj duši ne će bit nikakvih dubljih osećaja i sentimentata. Ona u glavnom nije ni zla, ni dobra. Borba za muža siliće ju, da se kiti, da bude što lepšom i da tako namami na sebe njegove poglede. U večnoj trci za muškarcem ne će imat vremena, da se pozabavi sobom, da se intelektualno, da se moralno razvije. Večito općenje sa muškarcima podgrejavat će u njoj romantično čuvstvo, siliće ju na koketeriju i ona će bit «slatkom puncom», da se pretvori u opasnu ženu.

Ovakva žena donet će u brak vrlo malo pozitivnoga. Ne će donet ljubavi, čežnje za materinstvom, ljubavi do dece. Baština njezinog devojaštva biće vrlo mršava, i, u većini slučajeva, ona će u braku posve ishlapiti.

Mislím, da će vrlo malo devojaka, sa ovakvim odgojem, donet u brak ono, što brak od njih traži. Onakova, kakova je bila devojkom biće i ženom. Pogotovo onda, ako se je udala bez ljubavi.

Ovakav tip žene mogli bismo nazvat po onom, koji ga je ovekovečio — pitigrilijevskim tipom žene. To je žena, koja ima sve sposobnosti, da bude i dobrom majkom i dobrom kućanicom, ali društvo pravi od nje karikaturu

majke i karikaturu kućanice. Ovako iskvarena, može da bude još samo ljubavcom. Ako nije nikad upoznala ljubavi, tražiće je, dok je ne nadje, ako ju je upoznala, onda iz dosade, i iz večnog podgrejavanja erotskog čuvstva po društvu, koje je okružuje.

Ova žena, kad poraste njezin broj, postaje nesrećom za brak, za obitelj, a time i za čitav društveni organizam, jer je obitelj temelj društva. Otrov, bačen u brak, širi se sa njega na čitavo društveno telo, a otrovano društvo biva nesposobno za svaki red i napredak.

I te je žene bilo uvek. Danas je njen broj, usled nemorala našeg vremena, znatno porasao, ali nije tolik, da bi mogao postati opasnim. To navlašteno vredi za naše prilike. U nas toga tipa gotovo i nema, jer je on češći u «višem društvu», i u «kulturnijim centrima». —

Kako rekoh, kriv je u prvome redu nemoral našeg vremena. On je porušio stare vrednote, a nije doneo novih. Medju one vrednote, koje je on proglasio bezvrednima ide i «svetost braka». I sad, bi se morao čovek uloviti očajno za glavu i upita: «Što, da se čini? Što, da se čini u ovom strašnom vremenu, koje nas seća na Sodomu i Gomoru: deca nisu voljela svoje roditelje i rugala im se, žene i ljudi su se valjali u kalu i blatu i t. d.?»

Bez sumnje. Današnje društvo boluje teško i mnogo je rak-rana, na kojima ono trpi. Ali ako su te bolesti akutne, to još uvek ne znači da su one kronične. Ma kako se pametno raspravljalo, ipak vredi uvek ona naša narodna, da je vreme najbolji lečnik. Vrenje, koje proživljujemo, tek je jedan period, težak doduše i pun nerešivih i težkih problema, medju koje spada i pitanje položaja žene u društvu; ali i taj će period proći. Tama u kojoj živemo polagano će se razbistrit, oblaci će se rasčistiti, izlivenne vode vратиće se u stara korita.

A pre svega: povratak ka starim oprobanim moralnim principima bez kojih do danas nije postojalo niti jedno valjano društvo.

Misli o moderni vzgoji. (Ž. in V. Razingar.)

Povsod tožbe nad današnje mladino. Ne uči se, je predrzna, brez nekdanjih idealov; sama zabava, šport in bogsigavedi kaj še vse nepotrebno ji roji po glavi. Vse se jezi nad njo. Starši niso z njo zadovoljni, ne šola, javnost pa tudi ne. Neverjetno močno pa so nas osupnile visoke številke padle mladine ob drugem tromesečju letošnjega leta v srednjih šolah. Kje so vzroki? Starši so jih iskali v profesorjih, ti v ljudskošolskih učiteljih, v obilni snovi, športu, veliki oddaljenosti posameznikov, itd. itd., učitelji pa so se nehote vprašali, ali so odgovorni za uspehe tudi, recimo, od drugega do zadnjega razreda srednjih šol.

Čas nas je prehitel. Vzroki neuspehov tičijo tudi drugje. Bodoča vzgoja stavi velike zahteve v prvi vrsti na starše, potem šele na vzgojitelje.

Od vsepovsod nam dežujejo odgovori: vzgoje, prave vzgoje je treba naši deci.

Kako vzgajajmo? O dosedanji vzgoji ne vemo ravno preveč. V glavnem se je vsa vzgoja prepustila do sedaj zavodom — šolam. Grški učitelji so zbirali deco kar na ulici in tam učili. Srednjeveška šola se ponaša s sedmimi prostimi umetnostmi. Njej sledi samostanska in tej humanistična šola. Udeleženci humanistične šole so se naučili v obilni meri vseh mogočih in nemožnih reči, korakali pa so vedno s svojo teorijo par stoletij za razvojem časa. Dandanes preživlja ta šola krizo. V veliki meri se je morala umakniti realnim zavodom.

Napoleon se je še smejal prvi železnici, dandanes veže morja, teče že pod zemljo, gore je ne ustavljajo. Včeraj se nam je zdel polet čez Atlantik nemožna, danes je že nekaj vsakdanjega. Včeraj bi se smejali iluziji brezžičnega prenašanja glasov, danes že ni več interesantno. Neutešni človek že hoče brezžično gledati onkraj velike luže, jutri bo že tudi to vsakdanje.

In končno: umotvor — slika, kip, zgradba, so reprezentirale skozi stoletja svojo umetnost in umetnika-genija; danes se šopirijo reprodukcije. Glasba in poezija pa sta izgubili svoje trubadurje.

Človek si je podvrigel naravo, v gotovih mejah. Ona ne pozna abstraktnosti, povsod sama konkretnost. Narava kraljuje, ona je daleko vzvišena nad našimi zmognostmi, dobrohotno nam daje svoje produkte v naše blagostanje.

Vzgoja in z njo vred šola sta se vedno ravnali po duhu časa. Človeka vzgajamo za življenje, vsled tega jemlje vzgoja smernice iz življenja. Pot bodoči vzgoji, v najpopolnejši obliki, je tehnično industrijska. Ona zahteva, da se življenje doživlja, to je eksperimentira.

Kako danes? Vzamemo knjigo, se naučimo, v pretežni večini zlasti v nižjih razredih, na pamet in to pred vzgojiteljem obnovimo. Eno vzgojiteljevo vmesno vprašanje, en stavek in že odpove procedura kljub dolgotrajnemu trudu in pripravi. Dokaj vzgojiteljev je šlo še korak dalje. Mesto knjige govorijo sami, njihova teoretična razmotrivanja pa naj deca pojmuje, kakor more; da je le zmožna dobre obnovitve, pa je sposobna za višji razred.

Šest let je otrok dopolnil, v šolo mora. Malo revše mora 3 do 4 ure dnevno kloniti hrbtenico, največkrat v zaduhlih, premajhnih, nehigijeničnih razredih. Na vse mogoče načine prežvekana umetnost, znanost in spretnost se deci nudi kar na debelo. S tem učenim in prežvekanim konglomeratom krmimo otroka dan na dan, on pa naj samo požira. Vse napravimo sami, celo svojo miselnost mu vsiljujemo, ob vse smo oropali otroka; samo požiranje učenosti smo mu še pustili.

Kaj pravi bodoča vzgoja? Kakor mi otroku lahko nudimo telesne hrane in nimamo na njen nadaljni preustroj nikakega vpliva, ravnotako tudi

duševno hrano otroku lahko nudimo, na duševni proces kot tak pa nimamo vpliva, otrokova individualnost si jo izbira in prilagodi svoji duševnosti. Otrok eksperimentira, dovršenosti pa ne doseže niti do svojega groba.

Današnja tehnična dovršenost vseh panog je nastala na podlagi dolgotrajnih eksperimentov in ženijalnih idej. Dolga je pot napredka od prvih industrijskih izdelkov do današnjih najkompliciranejših. Za nami so celi vek organizatoričnega dela.

In tudi otrok si hoče svojo individualnost priboriti potom izkustva. Noben doživljaj ne napravi trajnega vtisa, ako mu ni otrok prišel v bistvo do dna. Mi se pečamo pri idejah, razmotrivanjih bolj z malenkostmi, otrok jih shvati le bolj v glavnih konturah. Različno pojmovno prisvajanje otroka in odraslih se je v teku časa izcimilo v podcenjevanje otrokove duševnosti. To slednje je rodilo slabe vzgojne temelje vobče. Polno takih primerov nam nudi družina, še več pa osnovna in srednja šola.

Otrok hoče biti Robinzon. Težke pridobitne razmere v življenju, nujnost samopomoči, izkustvo v iskanju, pripravi, raznih doživljajih itd., itd. so zanj interesantni.

Doma je otrok tudi lahko mali Robinzon. Sprva sicer pri igri. Vsi vemo, da je deklici mnogo ljubša punčka iz cunj, ki si jo je napravila sama, od najlepše iz trgovine. Včasih je otrok sicer dolgo pri eni igri, ne motimo ga, bo temeljiteje predelal, kajti mi ne razumemo njegove duševnosti. Ponosna je naša mala šivilja na oblekco, ki jo je samostojno napravila za svojo punčko. In deček! S kakim samozavestnim korakom stopa ob vozu z vajeti v rokah, čeprav leži konec vajeti v očetovih rokah. Povsod, kjer imamo odrasli posla, na polju, v gozdu, vrtu, hlevu, kuhinji, sobah, delavnicah itd., ima svoje mesto tudi naš mali Robinzon. Ne od dela proč, temveč k delu, k eksperimentiranju nudimo otroku priliko. Z leti se mu delokrog razširi. Poznana mu bodo očetova, materina dela, upravljanje bližnjih strojev, dela soseda in vseh drugih bližnjih važnejših činiteljev. Na ta način doma vzgojen otrok bo zmožen, da si bo pozneje lažje služil svoj vsakdanji kruh. Podlaga in prva faza vzgoje je na ta način dovršena.

Tako vzgojenega otroka sprejme v svoje okrilje osnovna šola. Najpopolnejša bodoča vzgoja je industrijsko-tehnična. Ta je vzeta iz življenja. Jasno torej, da se predšolska vzgoja pravzaprav samo nadaljuje in razširi. Učitelj ne podaja več novih temeljev, temveč razširja, dosedanje obzorje. Učitelj ne sme biti več le učitelj, temveč bolj organizator, in to v vseh šolah od najnižje do najvišje. V mestu, v industrijskih krajih, so očetje, mnogokrat tudi matere zaposlene celodnevno, tu mora šola nadomestiti starše in nuditi deci celotno vzgojo. Na vasi je to boljše. Vendar imamo tudi tu obilico takih, ki nimajo čez dan pravzaprav nobenega dela pod vodstvom staršev. Ta deca zahteva sočustvovanja, nege, ljubezni; ne samo suhega pouka v čitanju, pisanju, računanju itd. in to v trdi besedi ali morda celo s pomočjo palice. —

V šoli se zbere mnogo enako stare dece. Lahko se delo tu organizira, uvede tekmovanje in gojijo vse mogoče panoge. Bodoči vzgoji je za dobo 8 let učenja v osnovni šoli premalo, da bi naučila otroka malo pisanja, čitanja, ročnih del in glasbe, kot se to vrši dandanes; bodoča vzgoja se s tem ne zadovolji. Snov bodoči vzgoji narekuje življenje. To je silno raznovrstno, vsled tega nas tudi vzgojna pot pelje v najrazličnejše tehnične obrate, trgovine in zadružništva, k pojmovanju umetnosti, spoštovanju in užitku dela itd., itd. in končno tudi k športu. Snov današnje šole, ki je produkt kapitalističnega gospodarstva, se preorganizira z ozirom na praktično vrednost industrijsko-tehničnega življenja. Otroku moramo omogočiti doživljanje življenja potom izkustva, izbire snovi in pospeševati otrokova zanimanja in sposobnosti za posamezne panoge. Deca že živi v tem duhu, naša vzgoja je še daleč za tem razvojem. Velik je prepad na vzgojnem polju med deco in vzgojitelji. Najlepši dokaz temu so rezultati neuspehov na naših srednjih šolah.

Vzgojitelji gredo svojo, ne več duhu časa odgovarjajočo vzgojno pot, deca tudi svojo. Deca se ravna po duhu časa, gre svojo pot, posebno v svojem prostem času, brez pravih vzgojiteljev posveča svoje moči zlasti športnim panogam. Mesto discipliniranja, podrejanja, vodstva, viteškega obnašanja napram premagancu, smotrenega vežbanja razuma in močatosti itd., si je deca prisvojila le slabe lastnosti, in to predvsem: strast v igri, mržnjo do zmagovalca, prevare, egoizem, preštrapaciranje, enostranska vzgoja ponosa i. t. d.

Vzgoja ne odgovarja več duhu časa, o tem razpravljajo vzgojitelji vsega sveta. Reorganizacija je ravno sedaj v polnem teku, ako homo sodelovali vsi, upajmo boljših uspehov na vzgojnem polju in boljših časov.

(Prip. ur.: Skrajno nepovoljni klasifikacijski uspehi ob zaključku prvega polletja na srednjih šolah so vzbudili mnogo pomislekov in razmišljanj tudi med našimi čitateljicami. Došli so nam zopet številni krajši in daljši dopisi, katerih pa iz raznih razlogov ne moremo objaviti. — Jedro priobčenega članka je izraženo v stavku: «Pot bodoči vzgoji, v najpopolnejši obliki, je tehnično industrijska». Ne da bi podcenjevale to stran vzgojne poti, smatramo vendar za neobhodno potrebno, da se duša bodočega človeka oblikuje tudi s sredstvi in smotri, izvirajočimi iz stoletnih abstraktno duhovnih pridobitev človeškega čustvenega in miselnega ustvarjanja. — Omenjeni šolski neuspehi pač kažejo, kako pereče je danes vprašanje vzgoje in puka in kako potrebno je, da ve mati o tem kaj več, kot je vedela njena babica. Zato bi z veseljem priobčile tozadevne članke in vabimo k sodelovanju posebno naše pedagoške strokoonjake.)

Maj. (Ksaver Meško.)

O cvetja!	kot listi bi vsi
O petja!	čez noč oživeli
O solnčne svetlosti!	in vsi bi žgoleli.
O srčne radosti!	
Ves božji svet	O srce, v radosti
en sam je cvet,	vse pomlajeno,
ki mami oko,	v pomladni sladkosti
In slednje drevo	vse opojeno —
čvrči in žgoli,	zapoj še ti!

S pevskega pota.*) (Pavla Lovšetova.)

Po informacijah, ki sem jih dobila v glasbenih krogih, se za prihodnje dni ni obetalo nič zanimivega, zato sem se od zlate Prage poslovila in sedla na Masarykovem kolodvoru v direktni berlinski vlak. Moje štiri sopotnice so bile bogato založene s kovčki. Pripeljale so se iz Dresdenu nakupovat na praški velesejem ter so celo pot govorile le o draginji v Nemčiji. Nehote sem začela v duhu prešteti zalogo svoje potne blagajne in s strahom preišljevali, kaj bo šele v Berlinu, če je že v Dresdenu tako hudo! Tem večje je bilo moje začudenje, ko mi je uslužni rejak na kolodvoru sporočil, da mi je že našel čedno stanovanje z vso oskrbo blizu centra za 6 — M. dnevno (= 78 Din.) Mislila sem si pač: malo para, malo muzike. Toda v penzionu so mi nakazali lično sobico z uporabo kopalnice in poleg dobre hrane sem imela na razpolago tudi klavir v sprejemnici svoje gospodinje. Bila je nekdanj pianistka in bogata zasebnica, katero pa je vojni izid pahnil v legijo obubožancev, ki si služijo z vsakdanjim trudom svoj novi kruh. Marsikdo bi obupal, ona pa dviga ponosno svojo sivo glavo in pravi: Da, na tleh smo, ponižani in premagani, toda delo nas bo dvignilo zopet kvišku. In tako hodi po svojem stanovanju — ostanku nekdanjega blagostanja, in sanja o boljši bodočnosti Nemčije. Poleg nje pa sede za mizo: 2 Rusa, 2 Srbinji in ena Slovenka — sami študiozi raznih znanosti; iz oči naše gospodinje pa govori misel: ni jim dovolj, da so nas premagali v vojni — zdaj so prišli, da nam ukradejo še našo kulturo. — Sicer pa mi je glasno priznala, da smo «Balkanci» čisto drugačni, kot so nas slikali nemški časnikarji. «Mislili smo, da ste divji narod, ki ne goji nikake umetnosti — a vidim, da imate že prav lepo glasbeno literaturo in se interesirate za marsikaj, kar zanima le kulturne narode.»

Pohvalila je jsl. konzulat, da očetovsko skrbi za samostojno potujoča mlada dekleta, ki bi si sama v 4 milijonskem Berlinu težko našla primerno stanovanje z blagohotnim in prepotrebim nadzorstvom. No, ona mlada dekleta bi bila srečnejša, da se manj brigajo zanje. Zobotehnika in učenje nemščine jim je dosti manj zanimivo kot filmska kariera. Oder, kino, to je zanje dežela sanj, tja si žele, prepričane, da najdejo tam nebesa na zemlji.

V svoji neizkušenosti še ne vedo, da je dosti poklicnih — a malo izvoljenih, ki bi po tej opolzki poti častno dosegle zaželjeni višek.

A ipak vso srečo na pot, nadepolni Beograjkanki! Da bi našli v umetnosti ono, kar sta iskali in da nekoč ne porečeta z bridkim razočaranjem v srcu: Umetnost — ti si vlačuga!

*) Gl. 3. št. Ž. Sv.»

Naneslo je tako, da sem v Berlinu pričela z opereto v Theater des Westens. V nekem članku sem čitala, da po operetni dobi za časa mojstrov Offenbacha, Joh. Straussa, Suppéja in Millöckerja ni bilo za opereto še bolj cvetočega leta kot 1922, ko se je Berlin zabaval kar naenkrat v 26 operetah. Inflacijska leta in izginjajoče milijarde pa so prinesle kar naenkrat iztreznjenje Berlinčanom. V preteklih sezonah so imeli operete še v 6 gledališčih, letos pa so doživeli, da poslušajo v edinem velikem operetnem gledališču res samo izbrano veselo muziko. Ta večer se je obetal dvoj izrednosti: Kot gost je nastopila najslavitejša nemška subreta Fritzi Massary v prvikrat izvajani noviteti «Eine Frau von Format». Ta umetnica zasluži sloves, ki ga uživa. Topla je kot pomladno solnce, diskretna v naznačenju veselih dvoumnosti.

Bez podčrtavanja onih grobih lascivnosti, ki že od daleč izdajajo neinteligenco in le s trgovsko mislijo računajo na najnižje instinkte mase, ki rada požira mastne dov tipe — Massary-jeva zabava občinstvo do solz, toda ga ne posurovi.

Tenorsko partijo je odpel izvrstni Bollmann. Presenečena nad tako lepim petjem v opereti, sem izvedela drugi dan, da je bil Bollmann do letos član habsburške opere, da pa se je iz pridobitvenih ozirav posvetil opereti. V operi je imel baje 2000 M. mesečno, v opereti pa mu dajo 7500 M. Berlin stremi torej za umetniško dovršeno opereto in plača dobro, toda res samo dobrim. —

Drugi večer so peli v Državni operi Rigoletta. Zanimala bi me bila Gilda — Debitzka, ki sem jo čula pred leti na Dunaju in med vojno tudi enkrat kot «Traviato» v Ljubljani. Ker dan prej nisem dobila več vstopnice, sklenem, da jo Berlinčani še zelo čislajo.

Zato sem odšla v Theater am Zoo k Galsworthy-jevi premieri «Senzacije». Precej medlo razpoloženje, le enkrat je zašumelo po dvorani, ko so na igralceve besede, da vojak ne rabi lastne pameti, zadoneli živahni klici in apiauzi iz parterja.

Prihodnji večer Wagnerjeva «Walküra». Ob burnih ovacijah je dirigiral znani skladatelj Leo Blech. Naslovno vlogo je podala Frida Leider z velikim, lepim glasom. Nežnejšo Siegindo je pela Reinhardtova, Fricko Arndt - Ober, Siegmunda Soot z nekoliko zaprtim tenorjem, Wotana pa mogočni bariton Schorr. Cela izedba skrbno podana in s krasnimi dekoracijami opremljena.

Mnogo manj zadovoljna pa sem bila naslednji dan pri «Faustu» takisto v Državni operi. Toliko čislani basist Bohnen; ki se je pravkar vrnil iz Amerike, je pel Mephista, svojo paradno vlogo. Cel večer nisem mogla pevsko, niti igralsko opaziti kaj izrednega, svetskega na tem preslavljenem umetniku. Glas mu je tak kot od useh peucev, ki par let mnogo «tulijo», potem pa dobe označko «izpel». Igrati pa se mi je zdelo, da se mu ne zljubi. To bi bilo skoraj opravičljivo poleg tako s. abega Fausta (neki Transky kot gost). Še danes mi je uganka, kako je prišel tenor take kvalitete na Državno opero gostovat? Vem le to, da je pevec s tako nesigurnim tonovskim nastavkom prav tako težko poslušati, kot n. pr. gledati pijanca, ki leze po ozki lestvi. Človek se žrese zanj, zdaj, zdaj bo zdrčal na tla; zamižati moraš včasih, tako te zaboli pri srcu. Ko pa srečno konča, rečeš: hvala Bogu, in imaš glavobol. Ko bi Schlusnus krasno ne odpel Valentina in ko bi Müller ne odigrala tako prisrčne Margarete, bi bila šla ta večer skoraj nezadovoljna domov.

Tem večje pa je bilo moje veselje drugi dan v Städtische Oper pri Straussovi «Elektri». Helena Wildbrunn kot nositeljica te vloge je bila zame višek uživanja. Sočen sopran velikanskega obsega, zmožen najkrasnejšega predavanja, s čudovito lepo vokalizacijo in toplo deklamacijo ter dramsko močne in muzikalno do detajlov izdelane igre. Ona mi je šele pokazala, kako velik tonovski slikar je Strauss. —

Naš rojak Rijavec, novo angaževani tenor, je takoj v prvih mesecih že peč v «Rigolettu» in «Cavalleriji rusticani» z najlepšim uspehom. Predstavil se je Berlinčanom kot Jože in je bil zato naslednji dan v listih oklican kot Spanjol José Riavez. Par dni nato sem videla njegovo sliko v novinah z opazko, da je Jugoslovčan in bivši član zagrebske opere. Pravil mi je, da je mnogo zaposlen i s starimi i z novimi vlogami. Sicer pa je zelo zadovoljen v Berlinu, kjer je dosti dela — a tudi dosti zaslužka za čislanega pevca. Največja gramofonska podjetja ga vabijo z lepimi ponudbami. Saj si obetajo ne glede na njegovo glasbeno kulturo še velik dobiček iz eksotičnosti «balkanskih» pesmi, v Berlinu mnogo iskane novosti. Zdi se, da si je Rijavec dobro postlal in da se bo nekoč lahko lepo zahvalil onim, ki so ga izgrizli iz domovine.

Kot največji «šlager» se daje v letošnji sezoni po velemestih nova Křenekova opera: «Jonny igra». Vsebinsko in glasbeno useskozi moderna apoteoza jazza, nekakšna kina - opereta.

Oko in uho prideta potrojeno na svoj račun, srce le bolj redko. Pevci se nimajo posebno veseliti svojih vlog, ker je njihovo petje z malimi izjemami prava borba z orkestrom. Posebno začetek je mračno inštrumentiran, ter sta tenor in sopranistka do konca dejanja skoraj že hripava od samega kričanja. Pozneje se nekoliko unese orkester, a proti koncu z viharno silo zagrmi plesni ritem jazza, ki v divjem vrtincu polegne za seboj vse, kar živi in leze po odru. Vsa scenerija, ki zahteva za svojo izvedbo najmodernejšega oderskega nasroja, doseže svoj tehnički višek v zadnji sliki, na kolodvoru, kjer vidimo poleg obširnega perona še po dveh tihih pridržati in oddržati dva vlaka v naravni velikosti. «Mestna opera» je vožnja avta in vlaka na odru izvedla s trapaninimi domisleki, ki se bodo na malih odrih dali težko izvesti, a še težje p.áčati. — Štirimilijonski Berlin si je seveda lahko privoščil takšno amerikanizacijo svojega odra, saj mu bodo vedno razprodane hiše kmalu poplačale stroške in trud.

V pričakovanju velikega uspeha se je vršil v Filharmoniji koncert internacionalnega baritona Titta Ruffa. Komur je kričanje na odru užitek, ta je odšel lahko blažen iz koncerta. A zdi se, da se Nemcev s takim petjem ne «pana», ker kritika mu je med drugim napisala uničujoči stavek: — «o kaki glasovni kulturi ni govora» —. Čudno, saj Titta Ruffo je včasih znal peti — in še kako! — ali se je res tudi on podvrgel modi kričanja?

Kadar vidim pevca, ki stoji na odru v pozi vojščaka in se napihuje, da mu izstopajo žile na vratu, takrat mi je kot da gledam boksarja. Moč — jakost — to je njegova deviza! Če bo šla norost še dalje, bomo kmalu čitali pri pevcih označke H P kot pri avtomobilih. Tudi v tem se pravzaprav zrcali doba današnje brezduševnosti: pevec naj bo stroj, s čimvečjo jakostjo! —

Še v nečem se razlikuje Berlin od Dunaja. Dočim ti iz avstrijskih kasaren ne doni drugo kot moderna plesna muzika, se čuje v Berlinu prav pogosto Grieg, Schubert, Liszt. Znanec mi je povedal, da pozna inteligentno rodbino, ki si zbog revščine ne more privoščiti drugačnega kot kavarniški koncert. Današnja hiperprodukcija glasbenikov je povzročila, da imajo nekatere kavarne tako izvrstne orkestre, da bi jih lahko zavidala marsikaka opera.

H koncu naj omenim, da sem se od Berlina poslovila najtežje. Ni samo moje mnenje, da je berlinska umetnost odvzela Dunaju nekdanjo vodilno vlogo v Evropi.

Dunaju se pozna starost, z vsemi mogočimi triki skušajo držati stari renomé. Berlin pa je doživel prerojenje, nove sile grade solidno stavbo. Dejstvo, da so tam kar štirje Jugoslovanci našli priznanje in udejstvovanje (Strozzi - Oblakova, Patiera, Rijavec in Majcen) je jasen dokaz, da Berlin hoče v svoje kulturne zavode umetnosti, ne pa slabo politiko.

Po ženskem svetu.

Mednarodna ženska zveza za mir in svobodo je zborevala marca meseca v Ženevi in razpravljala v prvi vrsti o strupenih plinih, katere uporabljala vojna. Resolucijo je Zveza izročila Društvu narodov. Letošnje počitnice priredi Zveza svojo običajno «šolo» v Londonu, kjer bo obravnavala vprašanje: v kakšnem odnosu so nove oblike državnih uprav do svetovnega mira, ozirajoč se na socijalistično, boljševisko in fašistovsko državo.

Za zaščito matere in dece v Italiji. Znano je, kako se zavzema italijanska vlada, da bi se število prebivalstva čim hitreje množilo. Družinam, ki imajo več kot 10 otrok, bo izplačala država ob rojstvu vsakega naslednjega otroka podporo, družino pa oprostile davkov. Statistika izkazuje, da je lani umrlo v državi tekom prvega leta 132.405 dojenčkov, od prvega do četrtega pa 77.979 otrok. V splošnem znaša število umrlih otrok $\frac{1}{3}$ vseh smrti na leto. Vzrok tej visoki umrljivosti je nezadostno dojenje in pomankljivo prehranjevanje doječih mater. Po računih, sestavljenih lansko leto, je bilo v Italiji prepuščenih cesti 30000 otrok. Fašistovska vlada se zato z vso vneto zavzema za skrčenje umrljivosti in moralno-telesnega propadanja dece ter za zaščito nosečih in doječih mater. V to svrhu se započinja širokopotezna akcija, pri kateri bodo sodelovale tudi podeželske oblasti.

Ženski teden. Sredi marca vsekega leta praznujejo soc. demokratične žene vsega sveta «Mednarodni ženski teden», ki se naposled zaključuje z «ženskim dnevom». Ob tej priliki se povsod vrše ženski shodi s predavanji, v katerih se razlagajo zahteve ženskega proletarijata in objavljajo tozadevne resolucije. Vprašanja, ki tvorijo program soc. demokratičnih žen, so povečini obsežna tudi v splošnem feminističnem pokretu. — Več ženskih shodov je bilo tudi po Sloveniji. Na dnevnem redu so bile točke: za svetovni mir za zaščito mater in otrok, za spremembo §§ 144-148 avstr. kaz. zak., za pobianje prostitucije, za zaščito stanovaljskih najemnikov in za žensko volivno pravico.

Ženski klub český misli letos svečano proslaviti 10letnico republike s tem, da bi ustanovil in zidal Ženski dom, v katerem bi dobila prostore vsa ženska društva in ženske nastavljenke, ki so brez lastnega doma. V to svrhu se je ustanovil odbor za «Stavbeno društvo ženskega kluba češkega», ki zbira deleže po Kč. 200.—

Proti zdravniški preiskavi pred ženitvijo. Ameriške in anglosaksonske države so prve

izprožile nasvet, da bi se smeli zakoni sklepati le med osebami, katerih ugodno zdravstveno stanje jamči, da ne bo novi rod obremenjen z podedovano boleznijo. Ta pokret je seveda prestopil tudi meje drugih držav in po nekaterih srednjeevropskih deželah se že resno bavijo z uvedbo tozadevne določbe. V Italiji je pa to vprašanje naletelo na hud odpor in «Il Giornale della donna» je objavil odločen protest proti morebitni uvedbi sličnih določil.

Materinstvo.

Težki porodi. Pri težkem, počasnem porodu nekatere ženske silno trpijo, čeprav imajo zdravnika v bližini in tudi sredstva za to. Babica, ki se boji, da bi ne povzročila porodnici prevelikih stroškov, ali da bi ne preveč ne ostrašila, ali celo zato, da bi ne vzela sebi dobrega glasu, miri bolnico, naj le potrpi, naj le čaka, da «pojde samo od sebe». Navadno se tako tudi zgodi, toda ne brez težkih posledic. Žena se silno izmuči pri popadkih in še po porodu dolgo ne more priti k moči. Večkrat se tudi v njej kaj pretirga, kar se počasi zdravi in tudi huje boli, kakor če zdravnik prereže in zašije. Če le more, naj ženska že pred porodom misli, da se ji takrat lahko kaj pripeti in bo treba zdravnika, pa naj v ta namen po možnosti zbira male prihranke za porodne stroške. Kakor hitro opazi babica, da ni kaj v redu, naj pokliče zdravnika. S tem, da se porod umetno pospeši, so ženski prihranjeni zadnji popadki in telo se ji manj izmuči. Prezezi in šivi se že v 1 tednu zazdrave in mati z lahkoto vstaja iz postelje že osmi dan. Otroček se tudi ne izmuči, mati dobi takoj moč in zdravo doji, kar je gotovo najsrečnejša njena želja.

«Kaj je treba precej zdravnika, kako smo pa me rodile!», ugovarjajo stare žene. Naj pomislijo, kako so večkrat trpele, koliko otrok je nekoč umiralo takoj ob rojstvu, koliko mater podleglo porodni mrzlici, kako so se žene slabotne vlačile okoli hiše še več mesecev in morda tudi po cela leta, kako so večkrat zapadle v jetiko, ker se pri porodu preveč oslabljeno telo ni moglo pravočasno okrepiti. Umeina zdravniška pomoč pospeši porod in prihrani materi par ur bolečin, kar je v velik prid njej in otroku.

Higijena.

Apnen limonov sok.

Nekateri bolniki, posebno taki, ki bolelahajo na pljučih, potrebujejo razven vitaminov tudi apna, katerega ne dobivajo vselej dovolj v hrani. V zdravlilu pa ni apno nič kaj okusno. Dr. M. Weissu na Dunaju se

je dobro obnesel sledeči recept, po katerem si same doma lahko pripravite tako okusno in zdravilno tekočino:

5 prav svežih, surovih, skrbno opranih in celih jajec položi na dno posode (emajlirane, porcelanaste ali lončene), ki naj bo ravno toliko široka, da leže jajca drugo poleg drugega, drži pa naj posoda več kot 1 liter; v to posodo nalij čisto precejni sok 5 limon (če niso prav sočne, vzemi raje 6 limon, tako, da sok jajca popolnoma pokrije, radi tega ne sme biti posoda preširoka). Pokrij to posodo in postavi jo na suh in hladen prostor, kjer naj ostane 4 dni; ker limonov sok ne pokriva jajec do vrha, jih moraš vsak dan enkrat oprezno obrniti, da ne počijo, ker počeno jajce kmalu splēsni in vse pokvari.

Istege dne deni še v večjo čašo $\frac{1}{4}$ kg zdroljenega kandisovega sladkorja ter ga oblij z $\frac{1}{4}$ litra konjaka ali močnega okusnega vina. Tudi to ostane 4 dni, da se sladkor povsem raztopi.

Na peti dan, ko se je apno jajčjih lupin zadosti raztopilo v limonovem soku, prilij k jajcem že ono pripravljeno zmes konjaka ali vina s sladkorjem in pusti vse vkup zopet 4 dni na miru in hladu ter pokrito. Če se nabira na vrhu pena, jo posnemaj z vrha s čisto žličico, da ne doseže pokrova. Na 9. dan pa prebodi s snažnim rezilom jajčno lupino in kožico, da se jajca izlijejo. Pomeč kaj potem z žvrkljo oprezno vse ostanke lupin, potegni ven še jajčne kožice, v kolikor so ostale v večih krpah, premešaj nato vse skupaj in dobro požvrkljaj, ne da bi se penilo, le da se tudi apno še bolj razdrobi in raztopi. Če si ti zdi posoda premala, lahko zliješ vse to v večjo posodo in tam žvrkljaj. Naposled precedi vso to zmes skozi snažno prekuhanu krpo, ki pa mora biti precej močna, da se ne trga pri stiskanju. Na ta način je pripravljena in dogotovljena okusna tekočina, katero preliješ v primerno steklenico z dobrim zamaškom. Predno odpiraš steklenico, jo še vsakokrat pretreseš. Vžij tega zdravilnega apnenega soka 2—3—4 žlice na dan, prvo zjutraj na tešče, zadnjo predno zaspíš. Kdor ni alkohola vajen, temu bo seveda bolj ugajalo pripravljanje takega zdravila z vinom nego s konjacom. To seveda ni za otroke, ker vsebuje alkohol, pač pa za odrasle bolnike, ki potrebujejo apna v prikladni obliki ter vitaminov iz svežih jajc in iz limonov. Nadomešča dobro neokusna in dražja zdravila in daje se lahko pripraviti v domači hiši, če dovolj skrbiš za snažo; če nočeš pripraviti takoj omenjene množine, poskusi le z 2 jajcema in 2 limonoma, 125 gramov kandisovega sladkorja in 100 gramov konjaka ali močnega vina. Jetični bolniki potrebujejo apno, da jim zaceli (poapneni) rane, ki so nastale radi

razjedanja tuberkuloznih bacilov. Apno, katerega vsebuje jajčna lupina, se raztopi v limonovem soku in pride tako potom zdravila v človeški organizem.

Ako piči mrčes, kar se zlasti poleti često dogaja, izpulji iz ranice želo, če je ostalo v nji. Nato jo pomoči s salmijakovcem. Če te močno peče, polagaj na ranico obkladke iz ledu ali iz svinčene vode, da dotično mesto ne zateče in ti bolečine izginejo.

Znojenje pod pazduho. Kljub vsakodnev-nemu rednemu umivanju z milom se nekatere osebe močno pote pod pazduho, kar seveda povzroča neprijeten duh. Pomaga se s tem, da se človek večkrat umiva z razredčenim salicilnim spirantom, ki se dobi v lekarni. Ko se dobro obriše, je treba pod pazduho posuti z navadno otroško sipo, kateri se primeša še salicilni prah.

Rumeni lasje. Mrtve koprive skuhaj na lugu in s tem odcedkom umivaj glavo. Lasje lepo porumene in se svetijo kakor vosek.

Gospodinjstvo.

Saje — dober gnoj. Stroške za čiščenje dimnikov lahko pokrijemo nekoliko s tem, da rabimo saje za gnoj. V več krajih pa vržejo ljudje saje iz nevednosti v kako zakotje med kamenje ali sipino, da tam prav dobro uspeva plevel, kar je za kmeta še škodljivo, ker se potem plevelovo seme zatrosi še drugod. Pametni kmetovalci pa porabijo saje za gnoj. Vsake saje pa niso enake gnojilne vrednosti, ki se ravna po tem, koliko vsebujejo saje amonijakaličnega dušika. Saje pa ne dajo precej svoje gnojilne moči iz sebe. Poleti se zgodi to hitreje, pozimi kasneje. Najbolje je, če saje že jeseni ali pozimi spravimo na vrt. Saje so posebno dober gnoj za solato, špinacio, zelje, čebulo in sadno drevje. Če se gnoji s sajami, se tudi manj plodi mrčes. Tudi trate si opomorejo, če se pozimi malo potresejo s sajami. Dobro je, da se za sajami potrese še malo komposta. Saje so pa tudi dober gnoj za rastline v loncih, ki po sajah jako dobro uspevajo.

Kostni zдроб — odlična krma za perutni-no. Veliko važnost in pomen v prehrani perutninskega živinorodstva imajo kostni zdrobi. Najboljši kostni zdrobi dajejo sveže in še ne izkuhane kosti, ki jih lahko za mali denar dobimo pri mesarjih. Tak kostni zdrob vsebuje približno 20% beljakovin, 23% maščobe in 21% mineralnih snovi, zlasti fosfornege apna. Kostni zdrob napravimo iz kosti na ta način, da jih s kladivom na drobne mrvice stolčeno. Perutnina zoblje stolčene kosti zelo rada. Kostni zdrob se pomeša med ostalo kokošjo krmo in sicer v množini od 10—15 g na vsako glavo. Preveč

kosti hkratu se pa perutnina ne sme dajati, ker perutnina dobi grižo. Zdrob iz neizkuhanih kosti pa moramo polagati le svež in nepokvarjen.

(Po «Gosp. Vestniku».)

Slabi časi.

Te besede slišim po največ iz ust vsakega kmeta — s tema dvema besedama je izražena vsa njegova malodušnost. Na njivi ni onega pridelka, kot se ga spominja iz mladih let — krivi so slabi časi; kar pridelal, ne gre na tak način in tako v denar, kot je bila starodavna navada, vzrok: slabi časi. Obleka, davki in zabava požre več denarja kot kdaj prej — posledica slabih časov! Ne pomisli pa kmet, da si slabe čase sam ustvarja, ker čas je deloma kmetov gospodar, a kmet je pravzaprav gospodar sveta, in tako je neposredno kriv slabih časov kmet sam.

Ker mu zemlja ne da z manjšim njegovim trudom večjega pridelka, hajd, pa jo pusti, pa gre v tujino živet iz roke v usta. Ker sadja ne sme uporabiti več za žganje, ga pusti, da segnje na njivi; ker živine ne prodaja več tako drago kot pred leti, no, pa se mu ne zdi več vredno, da bi se ukvarjal z njo in tako na eni strani pridobiva na času, ki ga je pa treba potratiti v gostilni ali pri igri, si kvariti zdravje in denar zapravljati, na drugi strani pa izgublja na dohodkih, ki bi mu pomagali zmagovati potrebne izdatke. Kaj čuda, ako gre hiša navzdol in ko se gospodar ne more držati, pa proda vse skupaj in gre v tuje kraje, zanašajoč se, da se mu boode drugod cedilo mleko in med, brez truda in dela. Ali prepozno se strezni.

Sliši se, da zemlja ni več tako radodarna, kot je bila nekdanj; ali tudi človek ni več tako delaven, kot so bili prejšnji rodovi. Zraven tega pa še zahteva, da bi mu zemlja za njegove zvečane zahteve delila svoje darove proti zmanjšanemu trudu. Ne vidi pa, da niti človek ne more tako naprej. Kmet pravi: saj gnojim in orjem, sejem in plevem, pa nič ne pomaga. Ali kako pa v splošnem opravlja ta dela? To je postranska stvar. Kakor rabi človek, ki mnogo in močno dela, izdatne, tečne in mešane hrané, tako zahteva tudi zemlja, da ji strežeš, da ji povračaš silo in moč katero je izdala. In počitka tudi rabi človek, ki dela, — zemlja istotako.

Peša živinoreja, živine je manj v hlevu, manj je gnoja tedaj v jami, no pa ga mora vendar zadostovati za isto površino zemlje kakor prej. Zemlje je malo, nič se ne more odpočiti in premalo dobi, da bi izčrpano moč in silo nadomestila. Kako je s človekom, ki težko in dosti dela, pa dobiva zmanjšane odmerke živeža in nič počitka?! Ali nas ni svetovna vojna dovolj izučila, kam gre človeški rod, ako se ugonablja, ako nima dovolj hrane in počitka? Isto velja o zemlji. Zemlja peša, res je, — ali zdravnik — kmet,

ki jo edini zamore ozdraviti, tega ne zna, neče..... Evo to so slabi časi.

Rosandra.

Kuhinja.

Vkuhane češnje. Izberi si lepe, zdrave, nepoškodovane in zrele češnje, katere snažno izmij in jim odstrani peclje. Kjer so češnje namenjene otrokom, jim je treba tudi pobrati kosti, drugače se jim lahko pusti peške. Ako hočeš, da ohranijo češnje svojo lepo barvo, namoči jih, ko so pripravljene, v mrzli vodi, v katero si vliha nekaj kapljic citronovega soka ali pa dodala nekoliko soli (na 1 liter vode malo žličko soli). Vlagaj jih na to tesno v kozarce, da ostane do roba še 4—5 cm praznega prostora. Zalij jih nato s sladkorom raztopino, robove čisto obriši in dobro zapri. Ako imaš navadne kozarce, zapri jih tesno s pergamentnim papirjem, katerega prej namočiš v topli vodi, da se dobro oprime kozarca. Nato ga prevežeš tesno z vrvice.

Sladkorno raztopino si pripraviš s tem, da sladkor raztopiš ob zmernem ognju. Za 1 l vode vzameš pri vkuhanju črešenj 30—50 dkg kristalnega sladkorja. Ako tega nimaš, vzameš lahko navadnega. Pri kuhanju raztopine se raztopina čisti, t. j. se posnemajo z vrha pene, odnosno vsa nesnaga, ki se zbira na vrhu. 1 l sladkorne raztopine zadostuje za 3—6 polliterskih steklenic. Ako ostane kaj raztopine, lahko spraviš za poznejšo uporabo in sicer v dobro zamašeno steklenico.

Ko si češnje lepo vložila v kozarce, katere si dobro zaprla, vložil kozarce v lonec. Pod kozarce in med nje položi v loncu čiste krpe, odnosno lesno volno ali slamo, da se pri vkuhanju kozarci ne potro. V lonec nalij nato vode, da pridejo kozarci do $\frac{3}{4}$ visokosti v vodo. Lonec se nato pokrije ter pristavi k ognju, kjer se morajo češnje kuhati 20 minut pri 90° C. Po tem presledku odstrani lonec od ognja in pusti, da se polagoma ohladi, nakar vzameš ven kozarce, jih dobro obrišeš ter spraviš do uporabe v suh prostor.

Ledvice. a) **Okisane.** Odstrani ledvicam vso mast, da ostane samo meso. Nato ledvice dobro operi v 2—3 vodah ter razreži v tenke podolgate ploščice, katere še enkrat dobro izmiješ, jim odcediš vodo ter nato deneš v prazno kožo k ognju. Pusti jih nepokrite, da jim spusti vsa voda ter da ostanejo popolnoma suhe. Vlij nato $\frac{1}{8}$ l mrzlega olja (za $\frac{1}{2}$ kg ledvic) ter pusti, da se ledvice v olju malo pocvró, nakar vsuj na nje 2 žlici drobtin, katere dobro premešaš z ledvicami, prideniš še pest na drobno seseklanega peteršilja. 1—2 stroka dobro strtega česnika, 2 vejici majarona, kosček citronove lupine ter 1—2 žlici kisa. Ako imaš, prideniš še $\frac{1}{2}$

žličice paradižnikove mezge, vse dobro premešaj in zalij z vodo, da je vse dobro pokrito. Vse skupaj naj se dobro pokuha ter vrē $\frac{1}{4}$ ure, potem je gotovo. Servira se običajno poleg polente. Jed je običajna v tržaški okolici in prav ugaja. — Namesto kisa se vporabi citronov sok, kar da finejši okus. Za navedeno količino zadostuje sok 1 citrone. Ledvice treba toliko izpirati, da izgubē neprijeten vonj.

b) Ocvrte. Ledvice osnažene in zrezane, kakor navedeno zgoraj, deni v kožo, v kateri si razbelila 1 žlico masti in srednje veliko dobro sesekljano čebulo. Duši nepokrito, da vsa vođa izhlapi ter se ledvice in čebula zarumenē. Nato jih osoli, nekoliko popopraj, prideni vejico majarona, košček citronove lupine, $\frac{1}{2}$ žličice paradižnikove mezge, katera naj se nekoliko pocvrē ter nato prilij par žlic vode ter pusti, da parkrat vse skupaj prevrē, nakar so gotove in jih strešēš na makarone. Vse skupaj dobro premešaj, posuješ z parmezanom in jih serviraš skupno. Poleg ponudi še parmezana, da si vsak še poljubno nasuje.

Btzo napravljen šartelj. Pri tem receptu se je v zadnjem »Ž. Sv.« vrnila neljuba pomota. Izostala je gromreč količina masla. Sestavine so: 5 rumenjakov, 10 dkg sladkorne sipe, 10 dkg masla, katere treba mešati dotlej, da se začne peniti. Dalje, kakor v navedenem receptu. — a —

Iz naše skrinje.

NOŠA IN OBICAJI V TRŽAŠKI OKOLICI
(Nadaljevanje.)

Majnica.

Prvo nedeljo v maju (majnico) praznujejo prav slovesno. Poleg slovesne službe božje se v vasi še posebej pripravi na to praznovanje vsa ženska in moška mladina. Mladičeni priskrbijo in pripravijo mlaj (maj), dekleta pa s svojimi prispevki omisljajo za mlaj potrebne okraske, trakove in papirnate verige v živih barvah ter različnega lepega sadja, kot pomaranče, jabolka in drugo tako, kar se ravno ob tisti dobi še dobi. S tem nakitijo in lepo opletejo mlaj, katerega mladičeni potem postavijo že v soboto po noči na najbolj očitnem kraju na trgu. Čim večji in lepši je mlaj, tem bolj se ž njim »postavijo« in tem željnejše ga potem v nedeljo zjutraj vsi ogledujejo, posebno se ga pa vesele malo odrasli mladičeni, kajti ti že vedo, da kar je na njem užitnega, bo vse za njih in s trakovi in cvetjem se bodo pa še malo okrasili. Toda pred poldnem se mlaja ne sme nikdo dotakniti. Za obiranje določeni čas nastopi šele popoldne po večernicah. Tudi odrasli z radostjo ogledujejo mlaj, ki jim je nekak porok, da je zopet zmagoslavno vkorakala v deželo prijetna in vse

oživljajoča pomlad, ki nas navdaja in raduje z novim življenjem. Toda »odločeni so rozi kratki dnovi«, je zapel nekaj naš Prešeren in isto velja tudi našemu visoko v zrak siločemu mlaju. Popoldne po večernicah se zbere na trgu okoli mlaja nekoliko odraslih dečkov in tedaj se začne tekma. Kdo bode pač prej in najuspešneje znal osvojiti blagodarne gori na vrhu mlaja! Kdo bo ročnejši, hitrejši, da bo splezal na vrh in oropal vse slaščice. Toda mlaj je trd, gladek in tudi malo opolzeli. Dečki mu ne morejo tako kmalu do živega. Slednjič se pa vendar enemu smejejših posreči, da doseže vrh, in ti ubogi mlaj — kje je sedaj tvoja košatost, tvoja lepota? Ni je več, smeli junak ti je odnesel v svojih žepih in nedrih vsa tvojo krasoto in bogavstvo. Seveda so te hoteli že nekateri nepočakanci še pred časom oropati in ti skušali z raznimi projektili odnesti kak sad, obmetavali so te, češ, da ne bo samo najsmelejši in tudi najvztrajnejši dobil tvojih darov, pa to že oprosti, saj, dragi mlaj, tega si že deloma navajen, ker se leto za letom vrsti, čeprav je v fantovskih zakonih kaj takega strogo prepovedano. Lahko se pa še tolažiš s tem, da se istočasno s teboj postavljajo še drugi manjši mlaji, a ti so izraz vroče ljubezni mladičev do svojih deklet, do dražestnih izvoljenk, katere pa ta dokaz pozornosti in ljubezni svojih čestilcev visoko cenijo in jih nikakor ne omalovažujejo, kakor tvoji plenilci na trgu sredi vasi.

Ali tudi kaka klepetava vaška punca dobi svoj mlaj; postavijo ji slamnatega moža pred okno na visok drog, z dolgim rdečim jezikom, ali pa, če je dekle ošabno, ponosno in se rado lišpa, dobi tudi slamnatega možiceljna z okraskom okoli vratu, verižico iz jajčih lupin ali kaj podobnega, kar si že izmislil vaška razposajenost. Da je potem smeha in roganja tudi dovolj po vasi, je gotovo, ali dotični je kaj takega vendarle dobra, akoprav malce huda šola. Kmalu se pozabi tudi tak intermezzo in življenje na vasi se vrta naprej zložno in mirno do prihodnje priliko.

Rosandra.

(Dalje prih.)

O lepem vedenju.

Obiski. (Nadaljevanje.)

Kadar zapuščaš kraj, kjer si služboval, napravi pri vseh osebah, s katerimi si bil v ožjem stiku, poslovilni obisk, osobito pri onih, katerim si napravil nastopni obisk. V slovo se vrne obisk in intimnejši znanci se pridejo ob odhodu posloviti še na kolodvor. Ta pravila veljajo za samce in poročene. Seveda če se poslavlja samec, ne gre na kolodvor dama, ampak samo njen mož.

Poročeni uradnik napravi s svojo gospo obiske pri poročenih kolegih na domu ob

sprejemnih dnevih. Če gospa radi daljše bolezni ne utegne spremljati svojega moža, napravi obiske sam in oprosti svojo ženo.

Pri vstopu v salon gre kot prva gospa in za njo njen mož. Ona prične prva govoriti z gospodinjo, mož diskretno pripominja in pušči govoriti dame, katerih ne prekinja. Njegova vloga je nehvaležna ali taktna.

Samec napravi obiske poročenim, vrača mu ga pa le sam gospod brez žene. Nikdar ne vrača gospa samcu obiska, izjemoma takrat, če živi samec pri svoji materi, sestri ali bližnji sorodnici, ki zastopa njegovo gospodinjstvo. Seveda velja obisk potem eni teh dam.

9. Poročni obiski. Kadar se novoporočena vrne s svatbenega potovanja, napravi obiske pri vseh osebah, ki so prisostvovali pri poroki ali jim čestitale in ju obdarovale, pri obojestranskih sorodnikih, prijateljih in družinah, s katerimi nameravajo občevati. Če nista bila na svatbenem potovanju, napravi te obiske štirinajst dni po poroki. To pa se ne jemlje dandanes več tako točno. Novoporočencem ni treba pridelati obiskov, dokler nimata za sprejem dovolj urejenega stanovanja. Nihče ne bo zameril, če napravita novoporočena, ki sta se poročila n. pr. v oktobru, prve obiske šele za novo leto. Celo tako popustljiva je družba, da novoporočena lahko šele po preteku šestih mesecev pričneta z nastopnimi obiski.

Sploh se prično obiski delati v novembru in se preneha z njimi prvega maja. V polletnih mesecih se obiski ne sprejemajo.

Stari predsodki, da se novoporočena ne smeta preje pokazati v družbi, dokler nista napravila nastopnih obiskov, so se prežile.

Poročni obisk je kratek, zadostuje dvajset minut. Če so pri obisku tudi drugi gostje navzoči, ni treba gospodinjji omenjati, da sta novoporočena.

Poročni obiski se vračajo v štirinajstih dnevih. Osebe, ki so bile na svatbo povabljene, povabijo novoporočena na večerjo, katero prirede njima na čast. K tej večerji se po možnosti povabijo tudi starši novoporočencev.

Osebe, ki vrnejo poročni obisk samo z oddajo vizitk, ne želijo nadaljnega občevanja.

10. Bolniški obiski. Če zbolí prijatelj ali znanec, se informiraj o njegovem stanju. Še boljše je, če greš sam vprašat, kako mu je, a ne sili k bolniku, če te izrecno ne povabijo k njemu.

Z bolnikom govori mirno, napol glasno, tolažilno in vzpodbujevalno. Ne ostajaj pri njem predolgo, opravi na kratko, da bolnika ne utrušiš. Ne pripoveduj mu vznemirljivih

novic ali stvari, ki bi ga utegnile razburiti.

Lepo je, če prineseš bolniku s seboj cvetlic. Če je bolezen nalezljiva, naj se to obiskovavcem pove.

11. Obisk ubožnim, katerim s prijazno besedo, s skromnim ponašanjem in primernimi prispevki olajšaš njih bedno stanje, napravi v preprosti obleki. Dar izročaj kot prijatelj in ne kot podpornik. Te obiske delaj skrivno, da jih oseščina ne opazi. Brezokusno je ubožne obiskovati v elegantni obleki kričave barve, s katero v soseščini vzbujáš pozornost.

12. Sožalni obiski. Kakor hitro zveš za smrt prijatelja ali znanca, oddaj takoj v levem kotu uopnižno vizitko in se vpiši v sprejemno knjigo, če ta leži v predsobi na razpolago pripravljena.

Samo najbližji znanci se sprejemajo osebno, da kondolirajo in tolažijo svojce. Ostanek petnajst minut, če nisi izredno pridržan.

Oddaljenim znancom napravljamo sožalni obisk nekaj dni po pogrebu ali pa pismeno izrazimo sožalje; tudi se po možnosti udeležimo pogreba. Sožalni obiski se delajo do enega meseca po smrti.

Netaktno bi bilo, če napravíš sožalni obisk v svetli obleki. Ogibaj se, prvi pričeti govoriti o umrlem, če pa prizadeta oseba prične sama pripovedovati o rajniku, poslušaj z resnim obrazom in sočutnim izrazom in skušaj rabiti tolažilne in pomirljive besede.

Če prizadeta oseba zaradi potrnosti ne sprejema obiskov, mora to po poslih z verjetnimi vzroki obiskovavcem sporočiti, da jih ne razžali.

13. Zahvalni obiski. Če si prejel od koga kak dar, kako uslugo ali kakršnokoli ugodnost, napraviš zahvalni obisk.

Točno in razločno povej, da si se prišel zahvaliti, in s primernimi besedami izrazi hvaležnost s pripombo, da ne boš nikdar pozabil usluge ali prijaznosti, ki se ti je ob priliki izkazala.

Če so drugi obiskovalci navzoči, stori to diskretno, da ne spraviš dotične osebe in mogoče tudi sebe v zadrego.

Sem spadajo tudi zahvalni obiski za povabilo k večerji ali h kaki drugi domači prireditvi. Samo s tem razločkom, da se ne zahvališ izrecno, ampak samo vprašáš, kako se počuti gospodinja in ji hkrati izročiš par cvetic. Lahko se pošljejo v zahvalo za takšno povabilo samo cvetlice drugi dan in se obisk opusti. Seveda velja to samo za gospode. Pri tem obisku se ne govori o večerji in o jedeh.

Če nisi naslednje dni več v istem kraju, se pismeno oglasiš s par prijaznimi spomini na oni večer.

(Dalje prih.)

KNJIGARNA-PAPIRNICA IN KNJIGOVEZNICA **STOKA - TRST**

VIA MILANO ŠTEV. 37.

priporoča svojo bogato izbero pisarniških in šolskih potrebščin, veliko zalogo pisemskega papirja, razglednic, spominskih knjig itd. — ima v zalogi vedno vse najnovejše slovenske leposlovne in druge knjige. **VELIKA IZBERA MOLITVENIKOV.** — Izvršuje vsakovrstna knjigoveška dela.

Pismena naročila izvršuje točno, zato se priporoča cenjenim odjemalcem z dežele.

ZIKA
POMENI · ZDRAVJE · IN · MOC
ZAHTEVAJTE · IO · V · TRGOVINAH

Naša doba zahteva jeklene živce
Ne kvarimo si jih
zato še s pravo kavo,
ker potem morajo
odpovedati. — **UKI-
vajme rajši ZIKO!**

Lekarna Castellanovich

LASTNIK F. BOLAFFIO

Trst - Via dei Giuliani 42 (Sv. Jakob)

Najboljše specijalitete za domačo rabo:

GLYKOL CASTELLANOVICH

Izredno učinkovito brezalkoholno sredstvo proti oslabiljenju živcev, splošnemu oslabiljenju, glavobolu, pomankanju teka in za ženske v slučaju nerednosti v čiščenju. Cena steklenici L 7-50. Za popolno zdravljenje 6 steklenic. — Cena L 45.—.

SANIN

idealno čistilno sredstvo za otroke kakor tudi najuspešnejše sredstvo proti glistam.

Liquore China (Elisire di China)

Sestavljeno iz ekstrakta najboljšega „China chalyssaia“. Vzbuja tek in učinkuje pomirljivo na razdraženo živce, posebno priporočljivo v dobi okrevanja. — Cena stekl. L 7.—.

Lekarna Castellanovich, Trst (Sv. Jakob)

Peštnina plačana v gotovini.

Dr. F. Ambrožič

ordinira

dopoldne v POSTOJNI
v Kutinovi hiši

popoldne v ŠT. PETRU
na Krasu pri Kutinu.

UNDERWOOD
PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehta četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

Perilno blago za damske in otroške obleke z znamko

„Indanthren“

obdrži barvo v perilu in na solncu. Dobi se

pri

A. & E. Skaberne

M. U. dr. D. Sardoč

specijalist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v Trstu

Via San Lazzaro 23, II. nadstropje (zraven kavarne „Roma“)
od 9-12 in od 3-7.